

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу»

на тему: **«ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ СТВОРЕННЯ
ВИРОБНИЦТВА ПО ПЕРЕРОБЦІ СОЇ»**

Виконавець:

студентка ФЕУП

Мартинюк Надія Костянтинівна _____

Науковий керівник:

ст. викладач

Каражия Едуард Андрійович _____

ОДЕСА – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБЦІ СОЇ	6
1.1. Характеристика бізнес-ідеї започаткування власної справи у виробництві продуктів з сої	6
1.2. Умови організації та здійснення підприємницької діяльності у сфері переробки сої в Україні	14
1.3 Обґрунтування вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності та системи оподаткування	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РИНКУ СОЇ ТА ПРОДУКТІВ ЇЇ ПЕРЕРОБКИ.....	23
2.1. Аналіз ринку вирощування та переробки сої.....	23
2.2. Оцінка внутрішніх конкурентних переваг новоствореного бізнесу.....	34
2.3. Формування витрат на започаткування та функціонування створюваного бізнесу	43
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОЄКТУ	58
3.1. Розрахунок та аналіз показників економічної ефективності проєкту	58
3.2. Аналіз можливих ризиків та розробка заходів щодо їх мінімізації.....	62
ВИСНОВКИ	68
Список використаних джерел.....	71

ВСТУП

Актуальність роботи. Забезпечення населення їжею є однією з найважливіших соціально-економічних проблем у будь-якій країні, незалежно від її економічного розвитку. В Україні питання продовольчої безпеки особливо актуальні, адже рівень платоспроможного попиту населення значно знизився, що призвело до дефіциту білка в харчуванні. Для вирішення проблеми дефіциту білка важливо поліпшити якість харчування за рахунок продуктів тваринництва. Це потребує докорінної перебудови кормової бази, збагачення раціонів худоби і птиці не лише протеїном, а й усіма незамінними амінокислотами, вітамінами та мінеральними речовинами.

Одним із шляхів вирішення проблеми продовольчої безпеки є виробництво функціональних харчових продуктів. Ці продукти містять інгредієнти, які підвищують імунітет людини та покращують фізіологічні процеси в організмі, даючи можливість вести активний спосіб життя. До них належать харчові волокна, вітаміни, мінеральні речовини, поліненасичені жири, антиоксиданти, біфідобактерії, фосфоліпіди, глікозиди, амінокислоти тощо.

В Україні, де в раціоні людей спостерігається дефіцит як рослинного, так і тваринного білка, дослідження продуктів переробки сої набувають все більшої актуальності. Соя є цінним джерелом рослинного білка, яке може допомогти вирішити цю проблему.

Питанням виробництва в аграрному секторі, а також використання сої в Україні присвячені роботи таких учених-економістів: Журавльова Т. В. [1], Малік М. Й. [2], Смірнова О. В. [3], Андрейченко А. В. [3; 4].

Незважаючи на значний потенціал виробництва та переробки сої в Україні, цей ринок перебуває на стадії становлення. Питання, пов'язані з розвитком виробництва сої та бізнесу в цій сфері, належать до маловивчених. Актуальність проблеми продовольчої безпеки, дефіциту білка, недостатність вивчення та висвітлення питань переробки сої в економічній літературі, а також теоретичне і практичне значення цих питань зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти започаткування власної справи у сфері виробництва по переробці сої.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- охарактеризувати ідею створення та ведення підприємницької діяльності у виробництві продуктів переробки сої;
- ознайомитись із нормативно-правовими засадами здійснення підприємницької діяльності у сфері переробки сої;
- обґрунтувати вибір системи оподаткування та організаційно-правової форми виробничого підприємства з переробки сої;
- проаналізувати ринок вирощування та переробки сої в Україні;
- оцінити внутрішні конкурентні переваги створюваного бізнесу;
- сформулювати витрати на створення та функціонування новоствореного бізнесу;
- здійснити розрахунок економічної ефективності проєкту створення виробництва продуктів переробки сої;
- визначити та проаналізувати можливі ризики проєкту та заходи щодо їх мінімізації.

Об'єктом дослідження є процес обґрунтування проєкту створення виробництва по переробці сої.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, прикладних аспектів економічного обґрунтування створення підприємства з переробки бобів сої в сучасних умовах господарювання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, необхідно використати наступні методи дослідження: загальнонаукові: аналогія, системний аналіз, формалізація; логічної абстракції: аналіз і синтез, індукція та дедукція; економіко-математичні: факторний, системно-структурного аналізу; економіко-статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації; маркетингові: SWOT-аналіз, PESTLE-аналіз; експертної

діагностики: ранжування, порівняння, оцінювання. Для обробки інформації використовувались програми Microsoft Excel та Word.

Інформаційна база дослідження. Інформаційна база дослідження складається з нормативно – законодавчих актів України, наукових публікацій та монографій українських учених, звітів та аналітичних матеріалів відповідних законодавчих структур, відкритих джерел.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (найменувань). Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ У СФЕРІ ПЕРЕРОБЦІ СОЇ

1.1. Характеристика бізнес-ідеї започаткування власної справи у виробництві продуктів з сої

Зараз однією з найприбутковіших культур на світовому ринку є соя. Зростаючий попит на цю культуру викликав справжній «соевий бум» в Україні. Ціна на соєві боби та продукти їх переробки продовжує зростати. У всьому світі багато фермерів почали інвестувати в переробку сої, тому що реальним власникам дуже вигідно отримувати додатковий дохід не тільки від вирощування сої, а й від її переробки.

Соева олія, як і інші продукти, отримані в результаті переробки бобів цієї рослини, мають великий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках. Таким чином, створення підприємства з переробною складовою на основі цієї культури, ймовірно, буде сприяти фінансовій стабільності компанії.

Розглянемо фактори які впливають на ринок сої та продуктів її переробки:

- потреба тваринництва у високобілкових, збалансованих кормах. Цей фактор є ключовим, адже саме тваринництво споживає значну частину сої;
- ціни на альтернативні товари. Ціни на м'ясо, молоко, олію та інші тваринні продукти впливають на рівень попиту на соєві продукти;
- платоспроможність населення. Рівень доходів населення визначає, чи можуть вони купувати дорожчі продукти харчування, включаючи соєві;
- смаки, уподобання та звички населення. Тенденції до здорового харчування, релігійні пости та інші фактори можуть змінювати попит на соєві продукти.

Важливо розуміти, що всі ці фактори взаємопов'язані та впливають один на одного. Це робить ринок сої складним та динамічним.

Сорти сої – згідно міжнародної класифікації ФАО умовно поділяються на 13 груп стиглості за тривалістю вегетаційного періоду. Однак для вирощування в Україні в умовах нашого клімату придатні лише наступні п'ять категорій [5, с.55-58]:

- ультраскоростиглі сорти з вегетаційним періодом до 85 днів;
- ранньостиглі сорти з вегетаційним періодом у 86 – 105 днів;
- середньоранньостиглі сорти з періодом у 106 – 125 днів;
- середньостиглі сорти з вегетаційним періодом у 126 — 135 днів;
- середньопізнєостиглі сорти з вегетаційним періодом у 136 – 145 днів.

Загалом сільгоспвиробники південних областей України сіють дуже ранні сорти, у центральних – ультраранні та середньостиглі, а на півночі та заході країни – ультраранні та середньоранні.

Новостворене підприємство буде займатися виготовленням продуктів переробки сої, тому ключовою сировиною є саме ця олійна культура. Суть бізнес-ідеї полягає в тому, що виготовляються продукти переробки, які мають вищу додану вартість.

Виробництво харчових продуктів з сої є дуже доцільним, через зростання свідомості людей щодо здорового харчування, збільшення кількості вегетаріанців і веганів та попиту на екологічно чисті продукти. Також продукти з сої є багатим джерелом білка, клітковини та інших поживних речовин. Плюс вони є доступними та універсальними, що робить їх привабливими для споживачів з різним рівнем доходу.

Асортимент підприємства буде досить широкий, і включатиме в себе такі позиції як: соєве молоко, тофу, соєвий віск, соєві свічки, соєвий комбікорм та соєвий наповнювач для кошачого туалету. А задля збільшення прибутку, за рахунок досягнення мінімальної кількості відходів, на підприємстві будуть застосовані технології безвідходного виробництва.

Сам процес переробки має свої особливості. Боби сої містить деякі речовини, які є шкідливими для травлення (інгібітори ферментів). Саме тому, перед виготовленням різних продуктів для споживання людиною або

сільськогосподарськими тваринами, необхідна додаткова термічна обробка бобів для знищення антинутриєнтів. Це досягається такими видами сухого нагрівання як: смаження, мікронізація, тощо. Або такими видами нагрівання водою, як: кип'ятіння, автоклавування, кавітація та інші. Для цієї задачі на підприємстві буде використовуватись екструдер. Його виробниче призначення полягає в: зниженні вмісту інгібіторів трипсину (уреази) в соєвих продуктах, розкритті жирових клітин, розігріву сировини перед віджиманням олії, підвищенні засвоюваності зерна та знищенні шкідливих мікроорганізмів.

Далі розглянемо процес виробництва соєвого молока. Він полягає у тому, що попередньо замочені та вже набухлі від води соєві боби, подрібнюються до стану каші, піддаються термічній обробці, очищаються від осаду за допомогою фільтра та охолоджуються. Після виготовлення молока, є залишки, які відфільтрувались. По суті це перемелена соя, яка вже пройшла термічну обробку. Після сушіння, вона буде використана як сировина для виготовлення соєвого наповнювача для лотків. Але все ж таки основним джерелом матеріалу для наповнювача – буде оболонка соєвих бобів. Через те, що в ній знаходиться велика частина клітковини. Головна функціональна особливість соєвої клітковини це її висока жирозв'язуюча та вологозв'язуюча здатність. Її капілярна структура утримує рідину не лише на поверхні волокон, але й всередині, забезпечуючи рівномірний розподіл та стійкість вологи у волокнах.

Відділяють оболонку (клітковину) за допомогою дробарки-шелушкі, бо це призводить до збільшення масової частки білка в соєвій макусі, що і є необхідним при виготовленні замінників м'яса з високим вмістом протеїну. Окрім цього, процес відділення ядра від оболонки має ще один плюс, який стає у нагоді для виготовлення наступного товару з асортименту – соєвого воску. А саме – покращує вихід олії при віджиманні на 2-3%. А так як для виробництва соєвого воску необхідна олія цієї культури, відділення ядра сої полегшить процес виробництва воску.

Наступний товар в асортименті підприємства, це тофу. Тофу - це продукт, який роблять з соєвого молока, подібно до того, як сир роблять з коров'ячого.

Але замість того, щоб сквашувати молоко бактеріями, його згортають за допомогою коагулянту. Для цього зазвичай використовують суміш розчинів молочної та оцтової кислот, та натрію хлориду (солі). Після згортання, отриману масу подрібнюють. За потреби додають різні інгредієнти, наприклад, морську капусту, зелень, часник тощо. А на фінальній стадії: тофу пресують у щільні брикети і запаковують у герметичну тару з водою, щоб він не вбирав сторонні запахи.

Виробництво соєвого воску також є вигідним, через те, що цей матеріал користується великим попитом. Зараз в Україні спостерігається стрімке збільшення кількості підприємців, які займаються виготовленням свічок, ароматичних та фігурних в тому числі. Ці підприємці, в більшості випадків, використовують у своїй роботі саме соєвий віск. Це пов'язано з тим, що зараз у світі він, краще за інші види, відповідає критеріям безпечності, екологічності та розумної вартості. Ще одним відчутним плюсом для нашого виробництва є те, що наразі на ринку України представлений лише імпорتنний віск (зазвичай це продукція з США, Китаю та Великобританії). Тому використання якісної української сировини, надасть перевагу нашому товару серед імпортних.

Соєвий віск це гідрогенізована соєва олія. Гідрогенізація - це промисловий метод перетворення рідких олій на тверді жири (саломас). Сам процес виглядає так: нагріту до 160°C олію з каталізаторами під тиском насичують воднем протягом 3-4 годин. Отриманий саломас охолоджують, очищають від каталізаторів, ще раз охолоджують і зберігають.

Як раніше зазначалось по тексту, оскільки в Україні немає виробників соєвого воску, вся сировина імпортна. На ринку соєвого воску зараз стрімкий зростаючий попит. Це обумовлює вищі ціни на віск, а іноді і проблеми з логістикою воску із Китаю, як було на початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну. В основному зростаючий попит обумовлений збільшенням виробництва соєвих свічок. Їм надають перевагу через те, що соєвий віск є поновлюваним ресурсом. Також він біо-розкладний, а значить більш екологічний, ніж парафіновий віск, який виготовляється з нафти. А ще він на

відміну від парафіну не токсичний, бо не виділяє шкідливі хімічні речовини. Плюс соєві свічки довше горять та з меншою кількістю сажі та кіптяви. Таким чином, соєві свічки є найбільш затребувані, тому що екологічні, безпечні та приємні у використанні. Тому, рішення мати власне виробництво соєвих свічок буде дуже вдалим. Вони будуть більш конкурентоспроможними, бо основну сировину для них – соєвий віск, ми виготовляємо самостійно. Що дає нам змогу мати нижчу собівартість готової продукції.

Звісно ж підприємство буде займатись виробництвом соєвого комбікорму. Соєва макуха є одним з найбагатших джерел білка серед рослинних кормів, його зміст складає до 42%. Що робить його цінним доповненням до раціону худоби, свиней та птиці, як в Україні, так і закордоном, де традиційно використовувалися корми з нижчим вмістом білка, такі як кукурудза та ячмінь. Виробництво цього продукту буде також служити для вигідного використання всіх виробничих відходів. В основному це стосується соєвої макухи, що залишається після віджимання олії.

Що стосується соєвого наповнювача для лотків, то тут все просто. Він на 100% складається з соєвих волокон, що ідеально вписується в нашу концепцію безвідходного виробництва. Серед інших відчутних переваг є те, що виробників даного продукту на ринку ще небагато, але при цьому, соєві наповнювачі зараз все більше набирають популярності. Це можна пояснити тим, що всі існуючі зараз види наповнювачів, мають істотні мінуси. Силікагелевий має найвищу ціну в порівнянні з іншими видами, та може нести небезпеку для тварини. Він не екологічний та не дуже зручний у використанні. Дерев'яний наповнювач погано стримує запахи, та складний у прибиранні. А глиняний або бентонітовий наповнювач є дуже небезпечним через його склад та пил який може викликати хвороби у домашнього улюбленця. Отже проаналізувавши основні види наповнювачів, які є на ринку, можна зрозуміти, що виробництво соєвого просто необхідно. Він абсолютно безпечний та екологічний. Має високу поглинаючу здібність, плюс його можна змивати в туалет. Це все забезпечить нашому продукту високий та сталий попит, адже наповнювач для лотків це необхідний

товар для людей, у який є коти, а соєвий має істотні переваги серед інших. Крім того він має середню ціну серед конкурентів.

Для виробництва буде закуповуватись тільки сортова соя. Загалом вирощування генетично модифікованої сої в Україні заборонено, але щоб не використовувати неякісну сировину, підприємство буде працювати лише з великими та перевіреними постачальниками.

При виборі сортів для переробки, необхідно враховувати, що як і у інших рослин, хімічний склад сої містить унікальне поєднання жирів, білків, цінних вітамінів і зольних елементів. Залежно від сорту насіння сої може містити [6, с. 225-229]:

- від 24 до 55% протеїну, який за своєю цінністю не поступається протеїну тваринного походження;
- від 13 до 26% жирів, основу яких складають ліолева, ліоленова та олеїнова амінокислоти;
- від 20 до 32% вуглеводів, переважно водорозчинної сахарози;
- від 2,9 до 11% клітковини;
- від 4,5 до 6,8% золи.

Тому, швидше за все, підприємство буде використовувати у виробництві кілька сортів сої, оскільки для заміників м'яса потрібні сорти з більшим вмістом білка, а для соєвого воску потрібні сорти з більшою жирністю. Такі продукти, як соєві наповнювачі, можна виготовляти із залишків (соєвого лушпиння), тому сорт для них не особливо важливий.

Враховуючи важливість якості та безпеки сировини, підприємство також матиме лабораторне забезпечення. При лабораторному аналізі бобових культур використовуються різноманітні методи, спрямовані на визначення фізичних, хімічних і біологічних властивостей культури. Ось кілька найпоширеніших показників:

- визначення вологості: цей метод використовується для вимірювання вологості сої, яка є ключовим показником зберігання та якості продукту.

Зазвичай це робиться шляхом висушування зразка сої та вимірювання зміни маси;

- визначення білка: цей метод вимірює вміст білка в бобових культурах, який є важливим параметром наприклад для такого продукту, як корм для тварин. Зазвичай використовуються хімічні методи, такі як визначення азоту за К'ельдалем або пряме визначення амінокислот;

- визначення жиру: визначення вмісту жиру має важливе значення при виробництві олії та інших жирових продуктів;

- мікроскопічний аналіз: цей метод використовується для визначення наявності та кількості різних компонентів у культурі, та рівня її забрудненості.

Вибір постачальників сировини – це також перший і найважливіший крок для підприємств з переробки сої. Це пов'язано з тим, що якісна сировина є гарантією безперебійної роботи та високої ефективності виробництва.

Навіть найсучасніше та найдорожче обладнання не зможе належним чином переробити забруднені домішками соєві боби. Це може призвести до поломки обладнання, зупинки виробництва та збитків. Тому рекомендується віддавати перевагу сировині, яка вже пройшла через етапи очищення та сортування, наприклад, на комбайні та сепараторі. Проміжна ємність для тимчасового зберігання соєвих бобів також може бути корисною для забезпечення безперебійної роботи виробничої лінії [7].

Правильне розміщення обладнання - це ще один ключовий фактор успіху. Якщо заповнити весь вільний простір великого приміщення обладнанням, це може призвести до потреби у додаткових інвестиціях та складнощів в обслуговуванні. Краще звернутися до фахівців, які проведуть ретельний аналіз приміщення та розроблять оптимальне планування, що забезпечить максимальну компактність та ефективність виробництва [8].

Виробничі потужності підприємства з переробки сої повинні бути чітко розмежовані на функціональні зони, щоб забезпечити ефективність та безпечність виробництва.

1. Зона розвантаження сировини - огорожена та захищена від атмосферних опадів, та підтримується в ідеальній чистоті для запобігання псуванню сировини та поширення шкідників.

2. Далі йде секція очищення, де спеціальний очисник видаляє з сировини домішки, такі як пил, бруд та каміння, що гарантує високу якість кінцевих продуктів.

3. Наступний етап це сушка, тут сировина сушиться до оптимальної вологості (4-6%), це необхідно для подальшої переробки та інактивації шкідливих ферментів у сої [9, с. 173-178].

4. Традиційний метод виробництва олії та шроту - це екструзія соєвих бобів. Вона збільшує кількість олії, яку можна витягти з бобів та підвищує харчову цінність сої.

5. І зрештою отримання кінцевих продуктів: в результаті екструзії отримуємо соєвий шрот та олію, яка проходить багатоступеневу очистку через фільтри та потрапляє до спеціальних резервуарів [10].

І щодо вимог, які стосуються технологічних ліній для переробки сої, то основні можна виділити такі:

- ефективність. Лінія повинна забезпечувати максимальний вихід кінцевих продуктів з мінімальними втратами соєвого білка та олії;
- надійність. Вона повинна бути стійкою до поломок, щоб мінімізувати простої та витрати на ремонт. А також важлива простота обслуговування та експлуатації;
- енергоефективність. Використання енергозберігаючих технологій та обладнання, і споживання мінімальної кількості енергії;
- екологічність. Лінія повинна бути екологічно чистою та мінімізувати негативний вплив на довкілля, це дозволить збільшити потенціал підприємства в отриманні сертифіката ЄС, який засвідчує відповідність виробництва найсуворішим європейським нормам;
- безпека. Відповідність всім вимогам безпеки та гігієни виробництва;

- автоматизація. Лінія повинна бути максимально автоматизованою для підвищення ефективності та точності виробництва. Також важливим є використання систем автоматичного управління та контролю;
- гнучкість. Лінія повинна бути гнучкою та мати можливість адаптуватися до змін у технології та рецептурі виробництва та можливість розширення та модернізації в майбутньому;
- вартість. Повинно бути оптимальне співвідношення ціни та якості;
- сервісне обслуговування. Постачальник лінії повинен забезпечувати якісне сервісне обслуговування, включаючи гарантійне та післягарантійне обслуговування. Також важлива доступність запасних частин та кваліфікованої допомоги персоналу.

1.2. Умови організації та здійснення підприємницької діяльності у сфері переробки сої в Україні

Перше, що треба зазначити - діяльність у сфері переробки сої регулюється низкою законодавчих актів, які встановлюють загальні вимоги до організації та ведення бізнесу, а також специфічні вимоги до виробництва та збуту продукції.

Таким чином, для кращого розуміння ніші, у якій буде створено бізнес, розглянемо основні законодавчі акти:

Цивільний кодекс України: визначає загальні правові засади здійснення підприємницької діяльності.

Господарський кодекс України – це один із ключових законодавчих актів, який ґрунтовно визначає правові засади господарювання в країні. Його дія охоплює широкий спектр аспектів економічної діяльності, гарантуючи чітке регулювання та сприятливе середовище для розвитку бізнесу.

Господарський кодекс України (ВВР, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144):

- встановлює фундаментальні принципи, умови та порядок здійснення підприємницької діяльності як фізичними, так і юридичними особами. Це сприяє прозорості та передбачуваності ведення бізнесу, стимулюючи інвестиції та економічне зростання;
- чітко регламентує господарські відносини, які виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності. Це гарантує справедливість і захист прав усіх учасників економічних процесів, будь то суб'єкти господарювання чи інші зацікавлені сторони;
- визначає статус та правоздатність суб'єктів господарювання, чітко окреслюючи їхні права та обов'язки, а також порядок державної реєстрації. Це забезпечує чітке розуміння правового поля для ведення бізнесу та сприяє прозорості економічних відносин;
- встановлює загальні принципи укладення та виконання господарських договорів, гарантуючи чіткість і справедливість укладених угод. Це мінімізує ризики конфліктів та сприяє добросовісному виконанню зобов'язань усіма сторонами;
- регулює функціонування господарського ринку, охоплюючи такі аспекти, як ціноутворення, конкуренція та захист прав споживачів. Це сприяє створенню конкурентного середовища, яке стимулює інновації та покращує якість товарів і послуг;
- визначає чітку процедуру банкрутства суб'єктів господарювання, гарантуючи справедливий та прозорий процес врегулювання проблемних боргів. Це мінімізує негативні наслідки банкрутства та сприяє оздоровленню економічної системи;
- містить норми, що регулюють й інші аспекти господарської діяльності, такі як інвестиційна діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, бухгалтерський облік та оподаткування. Це забезпечує всебічне регулювання економічних відносин та сприяє стабільному розвитку економіки України.

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (ВВР, 1998, № 19, ст. 98, редакція від 26.10.2023, підстава

- 3221-IX): встановлює вимоги до безпеки та гігієни харчових продуктів, включаючи харчові продукти, що містять сою або продукти її переробки [11].

Закон України «Про безпечність та гігієну кормів» (ВВР, 2018, № 10, ст.53): цей Закон визначає правові та організаційні засади гарантування безпечності кормів у процесі їх виробництва, обігу та використання, зокрема встановлює вимоги щодо гігієни, маркування, пакування та представлення кормів, регулює відповідні суспільні відносини між операторами ринку та органами державної влади [12].

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [13]: визначає перелік видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню, та порядок отримання ліцензії. А саме: згідно Постанові (від 27 грудня 2023 р. № 1402) «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2024 рік» Кабінет Міністрів України постановляє перелік товарів (аграрної продукції), експорт яких підлягає ліцензуванню [14]: .

В цей перелік входить:

- соєві боби, подрібнені або неподрібнені (Код згідно з УКТЗЕД 1201);
- олія соєва та її фракції, рафіновані або нерафіновані, але без зміни їх хімічного складу (Код згідно з УКТЗЕД 1507);
- макуха та інші тверді відходи і залишки, одержані під час добування рослинних або мікробних жирів і олій, за винятком відходів товарної позиції 2304 або 2305, мелені або немелені, негранульовані або гранульовані (Код згідно з УКТЗЕД 2306).

Режим ліцензування експорту не застосовується у разі, коли суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності включений до переліку верифікованих суб'єктів агропромислового комплексу, які здійснюють експорт товарів, що класифікуються за кодами згідно з УКТЗЕД:

- 1201 (соєві боби);
- 1507 (олія соєва);
- 2306 (макуха).

Який формується Мінагрополітики відповідно до Порядку реалізації експериментального проєкту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2023 р. № 1132. Але цей експериментальний проєкт діє лише до 31 грудня 2024 року [15].

Існує ліцензія на виробництво та/або зберігання харчових продуктів тваринного походження, але нашому бізнесу її не потрібно отримувати, адже в нас продукти рослинного походження.

Звісно важливим також є вивчення більш загальних положень законодавства, таких як закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» (ВВР, 2003, № 31-32, ст.263, Редакція від 01.01.2024, підстава - 1909-IX, 3254-IX, 3295-IX) [16].

Закон України «Про стандартизацію» (ВВР, 2014, № 31, ст.1058, Редакція від 09.06.2022, підстава - 2254-IX): встановлює правові засади стандартизації в Україні [17].

Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» (ВВР, 2014, № 30, ст.1008, Редакція від 01.01.2022, підстава - 1089-IX): регулює метрологічну діяльність в Україні [18].

Закон України «Про захист прав споживачів» (ВВР, 1991, № 30, ст.379): Державні органи та органи захисту прав споживачів контролюють, щоб продукція та послуги відповідали стандартам безпеки та не шкодили здоров'ю й життю людей [19].

Виробництво та продаж продуктів переробки сої повинні відповідати державним стандартам України. ДСТУ 4964:2008. Соя. Технічні умови (62513) [20]. Цей стандарт поширюється на насіння сої, призначене для використання на продовольчі, кормові та технічні потреби і для експортування.

Згідно Декрету Кабінету Міністрів №46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію» з 1 січня 2018 року припиняє своє існування Державна система

сертифікації (УкрСЕПРО), таким чином зараз в Україні немає обов'язкової сертифікацію харчової продукції.

Але для того щоб вийти на ринок Євросоюзу, продукція повинна відповідати обов'язковим вимогам законодавства Європейського Союзу. Вся продукція, яка виробляється в ЄС або постачається з третіх країн має відповідати гармонізованим стандартам.

При експорті продукції, яка потрапляє до переліку визначеного директивами ЄС, необхідна обов'язкова сертифікація з нанесенням на неї маркування СЕ (Conformite Europeene). Ця умова є обов'язковою для законної реалізації такої продукції в країнах Євросоюзу. У разі влучення групи товару під дію директив доведеться пройти процес сертифікації, який дасть право нанесення СЕ-маркування, що дасть можливість експортувати товари на ринок країн Євросоюзу. Тобто, якщо наш бізнес буде займатися експортом продукції, то сертифікація є обов'язковою.

Далі розглянемо організаційно-правові форми, щоб визначитись з важливими аспектами ведення діяльності.

1.3 Обґрунтування вибору організаційно-правової форми підприємницької діяльності та системи оподаткування

Сучасна ринкова економіка – це складна система, що складається з різних виробничих, фінансових, торгових та інформаційних структур, які об'єднуються в єдиний економічний механізм суспільства.

Важливою складовою цього механізму є підприємництво, яке представлене різними суб'єктами господарської діяльності. Воно, як відкрита система, залежить від зовнішнього середовища і змушене постійно адаптуватися до нього, щоб вижити і зберегти стійкість на ринку.

Вдалий старт будь-якого бізнесу ґрунтується на ретельному плануванні, і вибір системи оподаткування відіграє в цій справі ключову роль. Саме від нього

залежить ефективність ведення господарської діяльності, оптимізація податкових платежів та, зрештою, отримання очікуваного прибутку.

Важливість цього етапу підкреслюють і науковці, адже для процвітання підприємства необхідно вдало обрати форму господарювання, яка відповідає можливостям застосування спрощеної або звичайної бухгалтерії.

В Україні наразі діють дві системи оподаткування: загальна та спрощена, доступні як юридичним особам, так і фізичним особам-підприємцям (ФОП).

Юридичні особи, які обрали загальну систему, сплачують такі основні податки, збори та інші обов'язкові платежі:

- податок на прибуток підприємств (ставка 18% у 2024 р.);
- податок на додану вартість (ставка 20% у 2024 р.);
- єдиний соціальний внесок (ставка 22% у 2024 р.);
- екологічний податок;
- плата (податок) на землю;
- інші податкові збори, згідно з законодавством України.

Загальна система оподаткування максимально враховує економічні показники діяльності підприємства. Це означає, що платники з невисокими доходами зазвичай не несуть значного податкового тягаря.

Важливою перевагою є те, що підприємства, які зазнають збитків у звітному періоді, звільняються від сплати основних податків (на відміну від єдиного податку, де зобов'язання виникають незалежно від наявності збитків, а залежать від обсягу виручки).

Отже, ретельний аналіз обох систем оподаткування, з урахуванням специфіки та очікуваних результатів бізнесу, стане запорукою його успішного функціонування та розвитку.

Підприємницька діяльність може здійснюватися в різних організаційно-правових формах, вибір яких залежить від багатьох факторів: сфери діяльності, фінансових можливостей, переваг та недоліків конкретної форми. Важливим аспектом є також аналіз чинного законодавства.

Для створюваного бізнесу буде обрано загальну систему оподаткування, через те що вона не передбачає обмежень діяльності. На відміну від спрощеної, де обмежується дохід 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, на 1 січня 2024 року – це 8 285 700 грн на рік.

Організаційно-правова форма господарювання – це сукупність методів організації виробництва, обміну результатами виробництва та праці, формування та використання капіталу з метою розширеного відтворення, що залежить від форм власності.

В Україні існує широкий вибір організаційно-правових форм господарювання, проте для новоствореного підприємства буде обрано таку форму, як товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ).

Для бізнесів, ТОВ рекомендується як більш ефективна форма організації, з наступних причин:

- відсутність регулятора: діяльність ТОВ не контролює жоден регулятор, що зменшує витрати на адміністрування;
- простота та швидкість реєстрації: реєстрація ТОВ відбувається протягом 24 годин;
- відсутність вимог до мінімального статутного капіталу: учасники визначають його на власний розсуд;
- гнучке регулювання діяльності: правила щодо діяльності компанії (органи управління, їхня компетенція, відчуження часток) можуть бути визначені учасниками у статуті;
- спрощений процес розпорядження частками: частки ТОВ не мають статусу цінних паперів, їх відчуження відбувається без залучення інвестиційних фірм.

ТОВ також має й додаткові можливості:

- призначення членів виконавчого органу на підставі цивільно-правових договорів;
- уточнення щодо опціонних договорів, зокрема, щодо опціонів часток, які належать товариству, а не його учасникам.

Отже, ТОВ завдяки гнучкості регулювання і простоті управління видається більш ефективним інструментом організації підприємства в Україні.

В нашому випадку буде доцільно обрати ТОВ, і такі КВЕД:

- 10.51 Виробництво молока та інших молочних продуктів: для виробництва соєвого молока та тофу (так як це продукт з соєвого молока);
- 10.41 Виробництво неїстівних тваринних олій і жирів: для виробництва соєвого воску;
- 32.99 Виробництво іншої продукції, не введеної в інші угруповання: для виробництва наповнювача для котячого туалету з сої та соєвих свічок;

Отже, новостворений бізнес буде оформлений як юридична організація ТОВ на загальній системі оподаткування.

Висновки до розділу 1

Отже, з першого розділу можна зробити наступні висновки:

1. Соя є однією з агрокультур, що активно розвиваються. Новостворене підприємство планує виробляти такі продукти, як: соєве молоко, тофу, соєвий віск, соєві свічки, соєвий комбікорм та соєвий наповнювач для кошачого туалету. А задля збільшення прибутку та досягнення мінімальної кількості відходів на підприємстві будуть застосовані принципи безвідходного виробництва.

2. Діяльність у сфері переробки сої регулюється загальними вимогами до організації та ведення бізнесу, та специфічними вимогами до виробництва та збуту продукції. Важливим є дотримання ДСТУ 4964:2008. Соя. Технічні умови (62513), згідно якому виробництво та продаж продуктів переробки сої повинні відповідати державним стандартам України. Також, для того щоб вийти на ринок Євросоюзу, продукція повинна відповідати обов'язковим вимогам законодавства Європейського Союзу.

3. Новостворений бізнес буде оформлений як юридична організація ТОВ на загальній системі оподаткування і матиме такі КВЕД:

- 10.51 Виробництво молока та інших молочних продуктів: для виробництва соєвого молока та тофу;

- 10.41 Виробництво неїстівних тваринних олій і жирів: для виробництва соєвого воску;
- 32.99 Виробництво іншої продукції, не введеної в інші угруповання: для виробництва наповнювача для котячого туалету з сої та соєвих свічок.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РИНКУ СОЇ ТА ПРОДУКТІВ ЇЇ ПЕРЕРОБКИ

2.1. Аналіз ринку вирощування та переробки сої

Для більш глибокого розуміння сфери в якій буде здійснюватися діяльність створюваного підприємства потрібно вивчити ринок. Отже, проаналізуємо ринок сої та продуктів її переробки.

Основною сировиною для новоствореного підприємства є соя. Тому існує потреба розглянути основні особливості цього ринку. Перше, що потрібно дослідити в цій темі, це ГМО-сорт. ГМО-соя дешевша у виробництві та дає більш стабільний урожай. Це зумовлено можливістю її вирощування з мінімальними витратами на органічні засоби захисту та пестициди. Згідно з українським законодавством, промислове виробництво та використання ГМО, а також продукції, виробленої з їх застосуванням, потребує державної реєстрації. Проте, ці сорти заборонені в Європі. Отже для розвитку експортного потенціалу сої в країни ЄС українським аграріям слід зосередитися на вирощуванні органічної сої без ГМО [21].

Зростання світового населення обумовлює постійний попит на сою та продукти її переробки. У країнах з низьким рівнем доходів населення соя використовується як дешевий рослинний білок для харчування людей, а у розвинених країнах – як цінна білкова сировина в годівлі тварин [22].

Звернемо більш глибоку увагу на теперішній стан ринку: для України 2022 рік став складним у плані соєвого сезону. Головною проблемою, безсумнівно, стало повномасштабне вторгнення росії [23]. Через війну 250 000 квадратних кілометрів української території (44,8% якої становлять поля) виявилися замінованими.

Основні посіви сої зосереджені в центральній-західній частині країни, тому зменшення посівних площ під цю культуру не таке значне, як для культур, що традиційно вирощувалися на сході чи півдні України. Співвідношення обсягів

виробництва, або валових зборів за областями, у передвоєнний 2019 рік, можна побачити на діаграмі нижче (рис. 2.1):

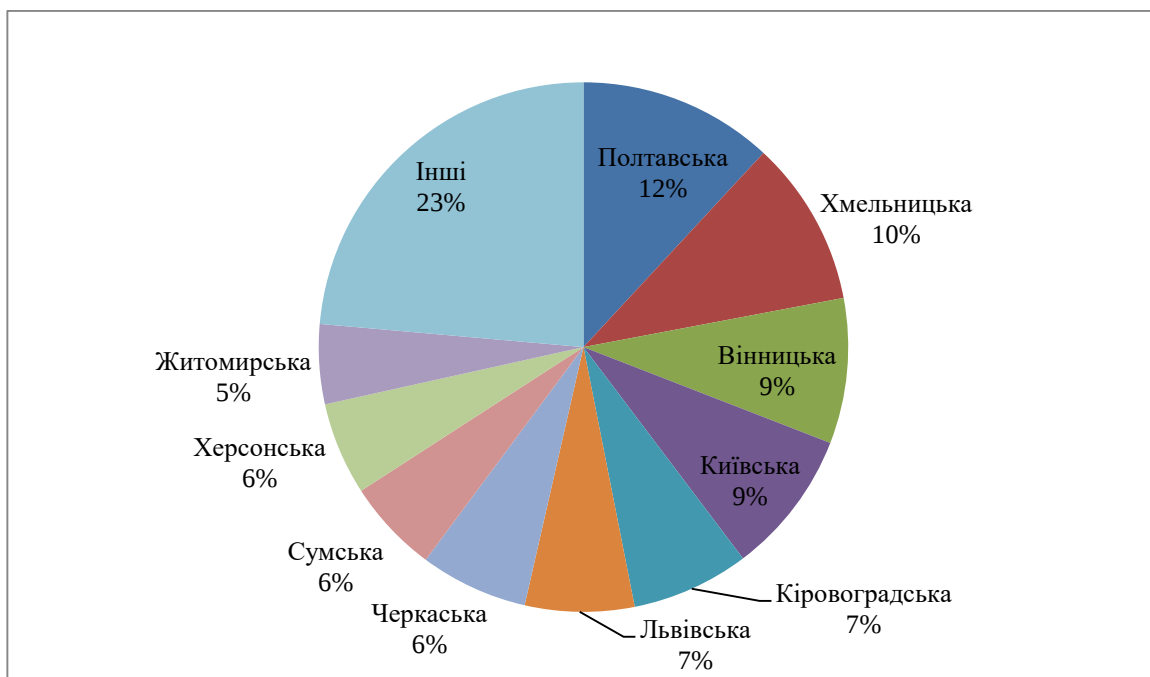

Рис. 2.1. Сегментація вирощування сої за областями України за 2019 рік

Джерело: складено автором на основі даних [25]

2022 рік приніс українським виробникам сої низку викликів, пов'язаних як з погодними умовами, так і з економічними факторами.

Перші труднощі викликала холодна весна, за якою була нестача вологи. Це призвело до пізнього висіву сої, що негативно вплинуло на вегетаційний період рослини. Додатково, сезон дощів під час жнив спричинив погіршення якості бобів та втрату частини врожаю [26].

Ще одним суттєвим фактором став значний ріст цін на паливо. Це негативно вплинуло на вартість логістики та на загальні витрати на вирощування сої, адже майже вся сільськогосподарська техніка працює на дизельному пальному, ціна якого у 2022 році зросла на 85,7% порівняно з 2021 роком [26].

Очікується, що у 2024 році Україна значно наростить обсяги виробництва сої. Цей прогноз ґрунтується на низці сприятливих факторів, які роблять цю культуру вигідною для аграріїв.

Серед ключових причин зростання популярності сої можна виділити:

- приваблива ціна на сировину: Протягом 2023 року ціни на сою трималися на високому рівні, що робить її вирощування надзвичайно рентабельним;
- висока прибутковість: Боби сої та інших олійних культур дає значно вищий прибуток, порівняно з зерновими;
- ліквідність: Соєві боби мають високу ліквідність як на внутрішньому, так і на експортному ринках;
- розчарування в ціні на соняшник: Деякі аграрії розчаровані низькими цінами на соняшник у поточному сезоні, що може спонукати їх перейти на вирощування сої;
- недосів озимого ріпаку: Через посуху восени 2023 року деякі площі, які зазвичай засівалися озимим ріпаком, могли бути засіяні соєю навесні [27].

За прогнозами, у 2024 році площі під соєю в Україні зростуть на 13-19%. За сприятливих погодних умов очікується, що загальний урожай сої становитиме від 5,5 до 6 млн тонн. Розглянемо динаміку виробництва сої в Україні на рис. 2.2.

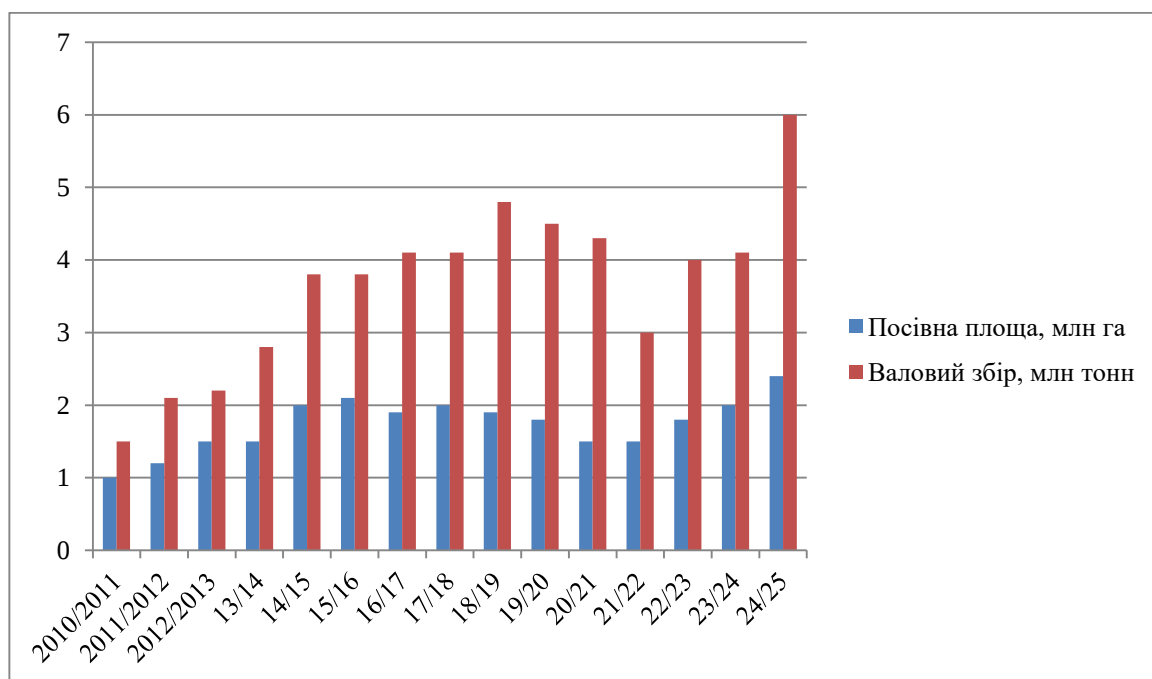

Рис. 2.2. Динаміка виробництва сої в Україні

Джерело: складено автором на основі [28]

Остання інформація щодо ІА «АПК-Інформ» свідчить, що у 2023 році валовий обсяг сої в Україні був історично високим і становив приблизно 5,2 млн тонн. Це на 21 відсоток вище показника 2022 року та на 9 відсотків вище попереднього максимуму (4,8 млн у 2018 році) [29].

Ринок очікував зростання виробництва в 2023 році, однак, незважаючи на збільшення пропозиції в міру збирання врожаю, ціни на сою зросли через значний дефіцит, який стався в липні-серпні як на внутрішньому ринку, так і на експорті. Тенденція зростання цін, започаткована у вересні минулого року, зберігалася до середини січня першого півріччя минулого року. і сприяє високий попит компаній, орієнтованих на експорт [30].

У підсумку за перші 5 місяців сезону 2023/24 експорт сої склав майже 1,9 млн тонн, що на 17% вище аналогічного періоду попереднього сезону та стало другим за величиною експортом сезону в історії (після сезону 2019/20) (рис. 2.3).

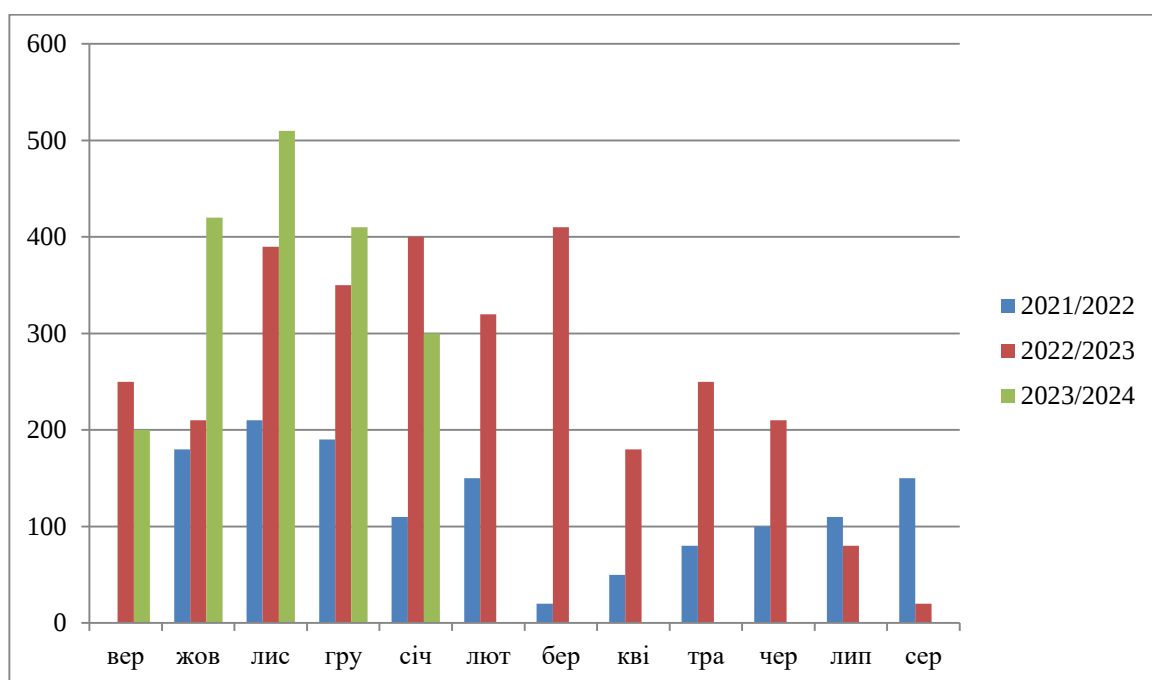

Рис. 2.3. Динаміка експорту сої з України, тис тонн

Джерело: складено автором на основі [31]

Високі темпи експорту української сої зумовлені конкурентною ціною на світовому ринку в порівнянні з соєю з інших країн, зокрема США. Якість української сої також відповідає високим стандартам. Ці фактори сприяли

значному зростанню імпорту сої з України до Єгипту (в 5 разів). Проте, через накопичення запасів сої в Єгипті, обсяги експорту з України до цієї країни в січні 2024 року дещо скоротилися.

Досить важливою перевагою є географічна близькість до ключових імпортерів соєвих бобів: ЄС (32% частка в українському експорті), Єгипет (29%) та Туреччина (29%). Проте, в поточному сезоні експорт сої до ЄС скоротився на 25%. Це пояснюється більш вигідною ціною на сою в Єгипті, а також частковим нарощуванням виробництва сої в Європі (рис. 2.4).

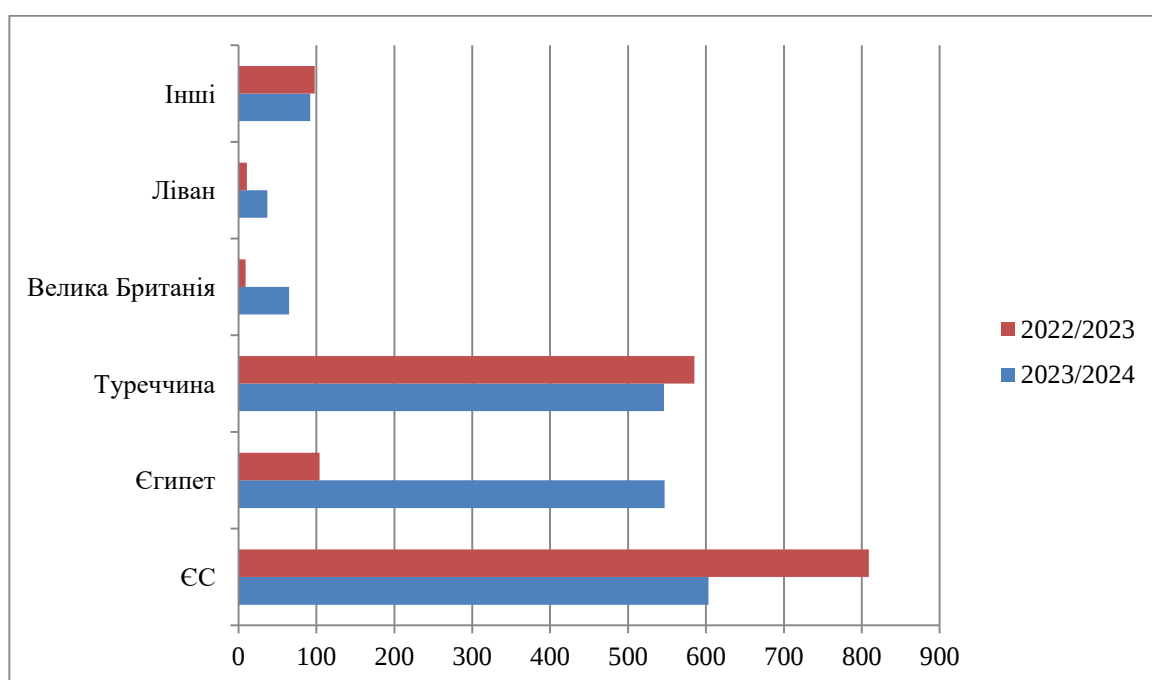

Рис. 2.4. Географія експорту соєвих бобів за вересень-січень, тис тонн

Джерело: складено автором за даними [32]

Необхідно підкреслити те, що збільшення експорту соєвих бобів призводить до росту цін на внутрішньому ринку. Адже продаючи закордон, аграрії встановлюють вищу ціну, а значить і прибуток отримують більший. А також при експорті вони та зернотрейдери, повертають ПДВ. Це зменшує їх зацікавленість у продажі сировини на український ринок.

Перейдемо до розгляду сучасного стану на ринку переробки сої. Хоча Україна й не змогла побити рекорд з переробки сої, цьогорічний сезон

демонструє стрімке зростання по відношенню до останніх років. За підсумками вересня-січня поточного року було перероблено близько 764 тис. тонн соєвих бобів, що на 15% більше, ніж у попередньому сезоні. Цей показник поступається лише рекордному 2019/20 МР, коли за аналогічний період було перероблено 864 тис. тонн. Розглянемо це наглядніше на рис. 2.5.

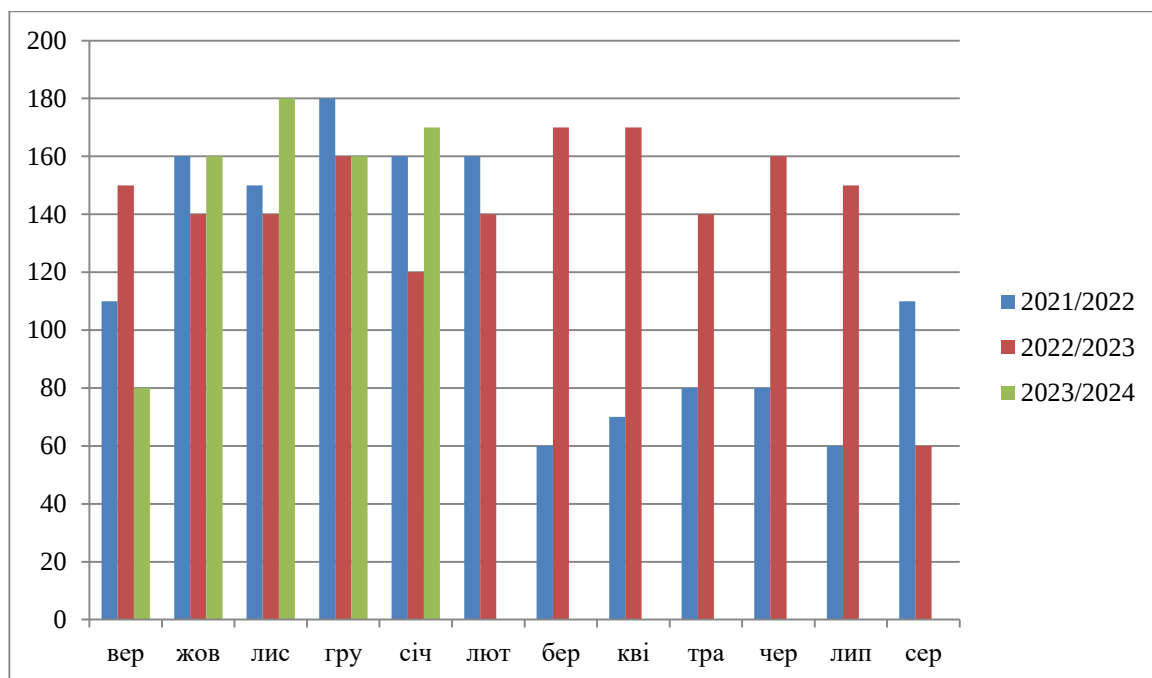

Рис. 2.5. Динаміка переробки сої в Україні, тис тонн

Джерело: складено автором на основі [24]

Основною причиною збільшення обсягів переробки сої стало збільшення на 30% попиту на соєвий шрот з боку зовнішніх ринків. У тому числі, збільшення експорту до Польщі, який склав 57% від загального експорту цього продукту, порівняно з 43% у вересні-січні 2022/19. Крім того, Польща, яка є переважно споживачем українського соєвого шроту, третій сезон поспіль збільшує обсяги закупівлі цього продукту (рис.2.6).

Важливо зазначити, що блокування польсько-українського кордону мало обмежений вплив на транспортування соєвого шроту, близько 70% вантажів транспортується залізницею [33].

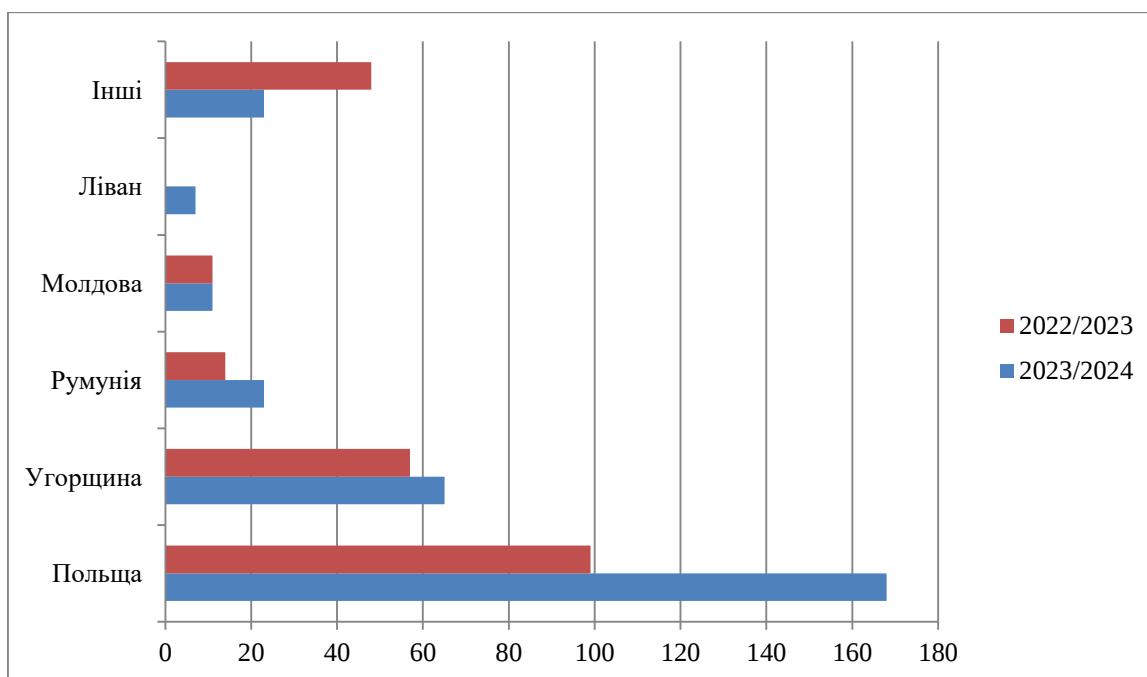

Рис. 2.6. Географія експорту соєвого шроту за вересень-січень, тис тонн
Джерело: складено автором на основі [32]

Прогнози експертів свідчать про те, що експортний потенціал сої в Україні вже досягнуто на 59%, а переробка від потенціалу становить приблизно 43-45%.

На початку лютого 2024 року запаси сої в Україні становили 2,6-2,7 млн тонн. Це на 8% менше, ніж аналогічний період минулого року. Такий значний спад запасів свідчить про те, що українські аграрії активно реалізовували свою продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, і те що більше сої сіяли під замовлення. За оцінками експертів, вже більше половини сої з врожаю 2023/24 року було продано, що може призвести до дефіциту на внутрішньому ринку в найближчі місяці [34].

Незважаючи на очікуване зниження активності на ринку сої у другій половині сезону 2023/24, ціни на цю культуру в Україні, ймовірно, не продемонструють суттєвого зниження. цьому сприятимуть кілька факторів:

- споживання сої в Україні постійно зростає, що стимулює розвиток переробної галузі. Переробники сої будуть конкурувати з експортерами за сировину, що не дасть можливість знизити ціни на внутрішньому ринку;

– українські аграрії, продемонструвавши свою гнучкість на ринку соняшнику восени 2023 року, коли відмовилися продавати сировину за занадто низькими цінами, ймовірно, будуть використовувати подібну стратегію й на ринку сої [35].

Отже, ринок сої в Україні залишається орієнтованим на експорт. Проте, переробка соєвих бобів в Україні зростає і стає дедалі важливішим фактором на внутрішньому ринку.

В цілому, друга половина сезону 2023/24 для українського ринку сої буде складним періодом, адже на нього впливатимуть як зовнішні, так і внутрішні фактори.

Важливо визнати, що окрім прямої рентабельності, соя має непрямий позитивний вплив на рентабельність сівозміни. Це винятковий попередник майже для кожної культури, який значно збагачує ґрунт і благотворно впливає на наступну сівозміну.

Найбільший обсяг посівів сої в Україні був досягнутий у 2015-2017 роках, коли вони сягнули 2 млн га. На той момент очікувалося, що їх розширення (до 2,5-3 млн га) продовжиться. Однак реальна ситуація була іншою. З 2017 по 2021 рік посівні площі під соєю в Україні неухильно скорочувалися, впавши до 1,3 млн га [36]. Цей стан зумовлений тим, що врожайність сої зростає, і менші площі дають більшу кількість врожаю.

Нові регуляції, що стосуються відшкодування ПДВ при експорті сої, мали значний вплив на українських фермерів, особливо на малих та середніх. Згідно з цими правилами, лише фермери, які безпосередньо вирощують сою, могли отримувати відшкодування. Це призвело до виключення з ринку посередників, що фактично закрило доступ до експорту для 30-35% українських виробників сої, а саме для малих фермерів, які володіють менш ніж 1000 га землі та не мають можливості самостійно експортувати свою продукцію.

Внаслідок цих змін українські фермери, особливо малі та середні, почали поступово зменшувати посівні площі сої [37].

У сезоні 2018/19 була рекордна врожайність сої – 2,6 т/га. Це призвело до того, що загальний урожай (близько 4,5 млн тонн) перевищив показник попереднього сезону. Однак зменшення посівних площ призвело до нижчих запасів сої наприкінці сезону 2018/19 (понад 400 000 тонн), які були більшими, ніж будь-які інші за останні роки.

Після цього виробництво неухильно знижувалося, досягнувши найнижчого показника з 2013 року в 2020/21 маркетинговому році, коли обсяг випуску склав лише 2,8 мільйона тонн [38].

Сезон 2021/22 відзначився значним стрибком виробництва сої в Україні, адже завдяки рекордній врожайності 2,64 т/га з тих же 1,3 млн га посівних площ вдалося отримати 3,5 млн тонн сої. А через те, що у 2020 році було відновлено режим безперешкодного відшкодування ПДВ для посередників-експортерів, а також спостерігалось покращення попиту на сою на світовому ринку. Це все стало ключовими рушіями зростання виробництва сої в Україні [38].

Однак новим найбільшим викликом для українських аграріїв стало масштабне вторгнення в лютому 2022 року.

Площа посіву сої в Україні, урожайність площі, а також загальний урожай сої з 2005 по 2023 роки наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Площа посіву сої в Україні та урожайність площі сої, 2005-2023

Рік	Площа, тис. га	Врожайність, т/га	Загальний врожай, тис. т
1	2	3	4
2005	422	1,45	613
2006	715	1,24	890
2007	583	1,24	723
2008	538	1,51	813
2009	623	1,68	1 044
2010	1 037	1,62	1 680
2011	1 110	2,04	2 264
2012	1 411	1,71	2 410
2013	1 351	2,05	2 774
2014	1 800	2,17	3 900
2015	2 100	1,79	3 761

Продовження Таблиці 2.1

1	2	3	4
2016	1 860	2,31	4 297
2017	1 982	1,97	3 905
2018	1 729	2,58	4 461
2019	1 579	2,29	3 616
2020	1 351	2,07	2 797
2021	1 310	2,64	3 493
2022	1 538	2,43	3 740
2023	1 780	2,71	4 820

Джерело: складено автором на основі [24]

Як ми можемо зрозуміти з Таблиці 2.1, обсяг посівних площ у 2023, в порівнянні з 2005, виріс у більше ніж 4 рази. А загальний обсяг вирощеної за той самий період у майже 8 разів. Це обумовлено позитивною динамікою врожайності, яка пояснює те, що одна й та сама площа дає більшу кількість врожаю. Для більш наглядного розуміння розглянемо ті ж самі показники у вигляді діаграм, на рисунках 2.7 та 2.8.

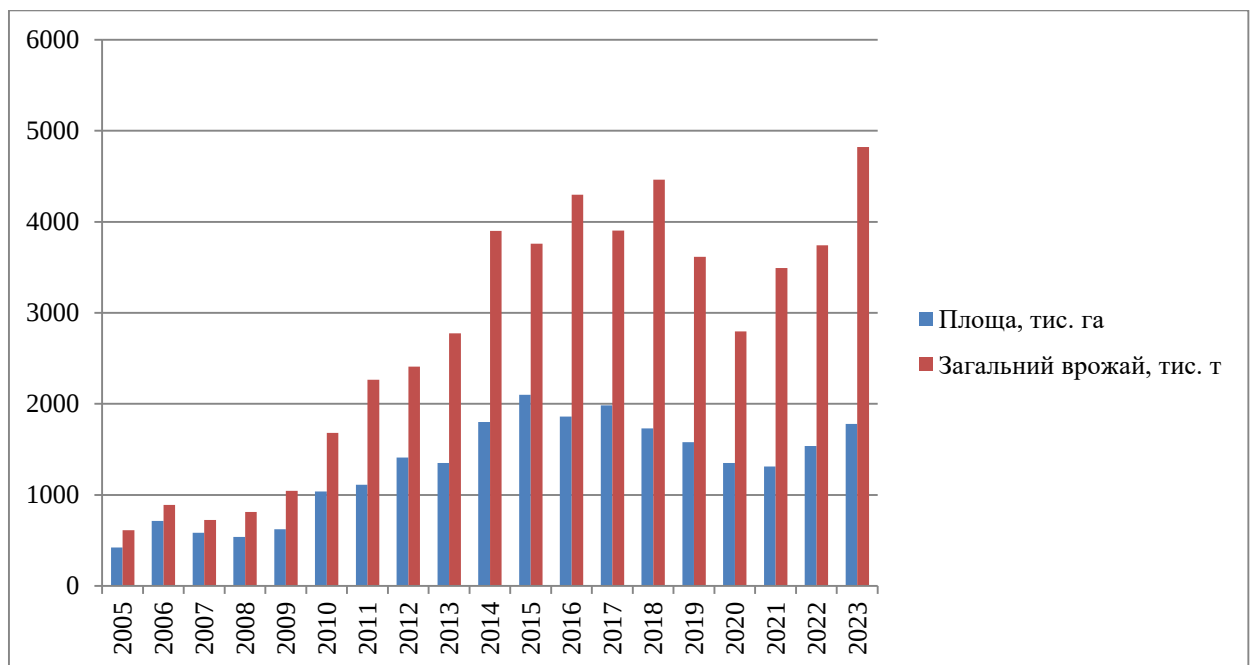

Рис. 2.7. Площа посіву сої в Україні та обсяги її врожаю, 2005-2023

Джерело: складено автором на основі [24]

І також окремо розглянемо динаміку врожайності на рис. 2.8, яка значним чином впливає на те, наскільки ефективно використовуються посівні площі.

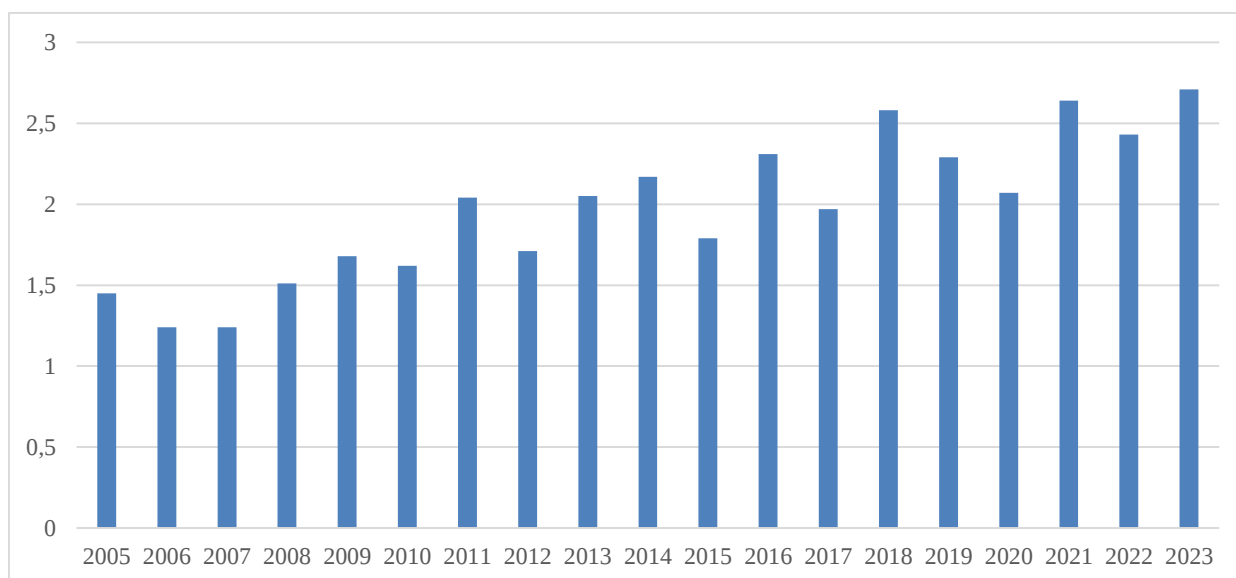

Рис. 2.8. Динаміка врожайності сої у т/га, в Україні за 2005-2023 роки

Джерело: складено автором на основі [24]

Незважаючи на окупацію частини території України та повномасштабне вторгнення, що було за цим, у 2022 році українські аграрії збільшили посіви сої: з 1,3 млн га в попередньому році вони збільшили їх до 1,54 млн га.

Підсумовуючи, можна зазначити, що український ринок сої, ймовірно, матиме значне зростання виробництва, через зростання попиту на цю культуру. Цьому сприяють декілька факторів:

- висока якість продукції: українська соя вирізняється високими показниками якості, що забезпечує їй стійку репутацію на світовому ринку та робить її привабливою для іноземних покупців.
- відносно невеликі обсяги світового виробництва: завдяки порівняно невеликим світовим обсягам виробництва сої, українська продукція має високі шанси на знаходження покупців та динамічний розвиток;
- вигідне природне та географічне розташування: Україна знаходиться близько до ключових світових імпортерів соєвих бобів, що значно знижує

транспортні витрати та робить продукцію більш конкурентоспроможною; а також високі показники врожайності та сприятливі кліматичні умови.

Отже, з цього можна зробити висновок, що обсяги вирощування сої, яка є основною сировиною підприємства – зростають. Це означає, що у новостворюваного бізнесу, відсутній ризик залишитись без основної сировино для виробництва. Проаналізувавши ринок сої, можна перейти до більш детального опису переваг суб'єкта підприємницької діяльності.

2.2. Оцінка внутрішніх конкурентних переваг новоствореного бізнесу

До основних методів визначення переваг та аналізу новоствореного бізнесу відносять SWOT та PESTLE аналізи. Отож, перейдемо до першого з них.

SWOT-аналіз (SWOT analysis) є методом стратегічного аналізу, що використовується для оцінки внутрішніх і зовнішніх факторів, які можуть впливати на організацію, проект або ідею. Акронім SWOT походить від англійських слів:

- strengths (сильні сторони) - це позитивні аспекти, сильні сторони організації або проекту, які можуть допомогти досягти мети чи успіху;
- weaknesses (слабкі сторони) – це негативні аспекти, слабкі сторони організації або проекту, які можуть стати перешкодою у досягненні мети;
- opportunities (можливості): Це зовнішні фактори або обставини, які можуть створити перспективи для подальшого розвитку, успіху чи досягнення цілей;
- threats (загрози): це зовнішні фактори або обставини, які можуть стати загрозою для успішного розвитку, функціонування чи досягнення мети.

Процес SWOT-аналізу включає в себе оцінку внутрішніх і зовнішніх факторів, і його результати можуть служити основою для стратегічного планування та прийняття управлінських рішень. SWOT-аналіз дозволяє

організаціям визначити свої конкурентні переваги, ризики та можливості для покращення. Результати SWOT-аналізу подані у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз новоствореного бізнесу

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Високий попит на продукти переробки сої 2. Попит на продукти переробки сої стабільно зростає 3. Значний асортимент та глибина переробки сировини 4. Доступність сировини 5. Розвинена інфраструктура 6. Кваліфікований персонал 7. Світова продовольча криза 8. Універсальність обладнання	1. Зростаюча конкуренція 2. Висока вартість обладнання 3. Висока енергоємність виробництва 4. Особливе зберігання
Можливості	Загрози
1. Розширення виробництва 2. Розширення асортименту продукції 3. Експорт продукції 4. Використання нових технологій	1. Зміна попиту на продукти переробки сої 2. Зростання цін на сировину 3. Зміна законодавства 4. Зростання цін на електроенергію 5. Нестабільність постачання електроенергії

Джерело: складено автором

Створення проєкту з переробки сої має такі сильні сторони:

1. Високий попит на продукти переробки сої. Світовий ринок продуктів переробки сої зростає щороку. В Україні також спостерігається зростання попиту, особливо на харчові продукти.

2. Стабільно зростаючий попит на сою. Це дуже важливий показник, адже стабільність ринку основної сировини робить діяльність менш невизначеною, а вплив ризиків слабшим. Аналіз ринку показує, що попит на сою та продукти її переробки, тобто на нашу продукцію, має позитивний характер.

3. Значний асортимент та глибина переробки сировини робить бізнес унікальним, адже конкурентів з схожим, повним асортиментом в Україні немає.

Додатково, це робить підприємство більш конкурентоспроможним. По-перше організація виробництва при якій досягається мінімальна кількість відходів, дозволяє знизити витрати, і відповідно реалізовувати товари за нижчою ціною, ніж у конкурентів. По-друге, займаючись виробництвом товарів з різних груп (харчові продукти, товари для тварин) ми збільшуємо диверсифікацію нашого бізнесу, та впізнаваність бренду серед споживачів.

4. Доступність сировини. Україна є одним з найбільших виробників сої в світі. Це забезпечує підприємство доступом до високоякісної сировини за конкурентоспроможними цінами.

5. Розвинена інфраструктура. В Україні добре розвинена транспортна інфраструктура, що дозволяє легко доставляти сировину та продукцію на внутрішній та зовнішній ринки.

6. Кваліфікований персонал. В Україні є багато кваліфікованих фахівців у галузі переробки агропродукції, в тому числі сої. Це дозволить підприємству залучати до роботи висококваліфікований персонал, який зможе забезпечити виробництво.

7. Економічна криза. Економічна криза може призвести до зниження попиту на інші продукти, наприклад м'ясо, які є дорожчими за сою. Це в свою чергу збільшить доходи підприємства.

8. Універсальність обладнання. На більшості обладнання підприємства можна переробляти не тільки сою, а й іншу сировину. Наприклад олійний прес, можна використовувати для будь якої олійної культури.

Проект з переробки сої має такі слабкі сторони:

1. Через зростаючий попит на ринку продуктів переробки сої існує велика конкуренція як з боку вітчизняних, так і з боку іноземних виробників.

2. Виробництво продуктів переробки сої вимагає застосування спеціального обладнання, яке є досить дорогим.

3. Виробництво продуктів переробки сої є енергоємним процесом, що може призвести до підвищення собівартості продукції.

4. Нестача досвіду. У випадку, якщо підприємство є новим на ринку, воно може зіткнутися з проблемами, пов'язаними з відсутністю досвіду в галузі переробки сої.

5. Соя потребує особливих умов зберігання, що вимагає більших витрат, а також постійного моніторингу якості бобів.

З п'яти перелічених пунктів, чотири стосуються всіх учасників ринка (у тому числі й конкурентів). Це означає, що зазначені вище слабкі сторони проєкту, не є особливими чи ексклюзивними, а значить створюваний бізнес, буде знаходитись майже на рівних умовах з конкурентами.

Покращення новоствореного бізнесу у перспективі можуть зумовити наступні можливості:

1. Підприємство має потенціал для зростання виробництва, щоб задовольнити зростаючий попит на продукти переробки сої.

2. Підприємство має можливості розширити асортимент продукції, щоб запропонувати споживачам більше варіантів вибору.

3. Підприємство може експортувати свою продукцію на зовнішні ринки, щоб покращити фінансовий стан за рахунок додаткового доходу в іноземній валюті, що дозволить зберегти гроші від девальвації. Крім того, експорт продукції дозволяє повертати ПДВ автоматично в повному обсязі, що в свою чергу, надасть бізнесу більше оборотних коштів.

4. Підприємство може впровадити нові технології виробництва продуктів переробки сої, щоб підвищити їх якість та конкурентоспроможність.

Розвитку діяльності підприємства можуть заважати наступні загрози:

1. Попит на продукти переробки сої може змінитися внаслідок змін у смаках споживачів або внаслідок появи нових технологій виробництва харчових продуктів.

2. Зростання цін на сировину може призвести до підвищення собівартості продукції та зниження конкурентоспроможності підприємства.

3. Зміни в законодавстві можуть ускладнити або зробити неможливою діяльність підприємства. Сюди ж можна віднести зміни у санітарних та екологічних нормах і пожежній безпеці.

4. Через те, що виробництво є енергоємним, значною мірою на нього може вплинути підвищення цін на електроенергію.

5. Сучасний стан електроенергетичної галузі є дуже невизначеним: блекаути та перенавантаження електромережі через обстріли, – це все може уповільнити або навіть зупинити процес виробництва.

На основі проведеного SWOT аналізу можна зробити наступні рекомендації для підприємства з переробки сої:

- підприємство має впроваджувати нові, в тому числі менш енерговитратні, технології виробництва продуктів переробки сої, щоб підвищити їх якість та конкурентоспроможність. Це дозволить підприємству вийти на новий рівень і стати більш конкурентоспроможним на ринку;

- бізнесу необхідно уважно стежити за попитом на продукти переробки сої, цінами конкурентів та на сировину, і за змінами в законодавстві також. Це дозволить йому своєчасно реагувати на зміни та уникнути негативних наслідків.

Далі перейдемо до другого з методів визначення переваг та аналізу новоствореного бізнесу, а саме PESTLE-аналізу. PESTLE – це аббревіатура, яка розшифровується так:

- P – Political (політичні фактори): політична стабільність, державна політика, податкова система, законодавство, міжнародні відносини тощо.

- E – Economic (економічні фактори): економічні показники країни, рівень інфляції, процентні ставки, валютні курси, рівень безробіття тощо.

- S – Social (соціальні фактори): демографічні trends, рівень освіти, культурні цінності, спосіб життя, мода тощо.

- T – Technological (технологічні фактори): наукові досягнення, нові технології, швидкість технологічного прогресу, доступність інтернету тощо.

- L – Legal (правові фактори): законодавство що стосується бізнесу, захист інтелектуальної власності, норми безпеки продукції тощо.

- E – Environmental (фактори навколишнього середовища): екологічні проблеми, зміна клімату, використання природних ресурсів, екологічні стандарти тощо.

Отже, PESTLE-аналіз для бізнесу з переробки сої, виглядає наступним чином:

Політичні фактори:

- війна в Україні може призвести до непередбачуваних змін у регулюванні та оподаткуванні, що може негативно вплинути на рентабельність бізнесу;

- збільшення торгівлі з країнами, які мають високий попит на продукти переробки сої, може стимулювати зростання українського бізнесу;

- урядові програми підтримки сільського господарства та переробки сільськогосподарської продукції можуть допомогти українському бізнесу з переробки сої стати більш конкурентоспроможним на світовому ринку.

Економічні фактори:

- очікується, що світовий попит на продукти переробки сої продовжуватиме зростати в найближчі роки, що може призвести до збільшення експортних можливостей для українських виробників, або звільнити український ринок від конкурентів;

- ціни на сою на світовому ринку можуть значно коливатися, що може вплинути на рентабельність українського бізнесу з переробки сої;

- зміна валютного курсу гривні до долара США може вплинути на вартість імпорту обладнання для українського бізнесу з переробки сої, а також на конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку.

Соціальні фактори:

- зростання популярності вегетаріанства та веганства може призвести до збільшення попиту на альтернативні джерела білка, такі як продукти переробки сої;

- зростання рівня життя в Україні може призвести до збільшення попиту на продукти харчування з високою доданою вартістю, такі як продукти переробки сої;

- кількісний зріст та старіння населення можуть призвести до зміни структури попиту на продукти харчування, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для бізнесу.

Технологічні фактори:

- впровадження нових технологій переробки сої може призвести до підвищення ефективності виробництва, зниження витрат і поліпшення якості продукції;

- розвиток біотехнологій може призвести до створення нових сортів сої з кращими характеристиками, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для українського бізнесу з переробки сої;

- зростання популярності електронної комерції може створити нові можливості для українських виробників продуктів переробки сої для виходу на нові ринки.

Юридичні фактори:

- законодавство про харчову безпеку в Україні може вплинути на те, які продукти переробки сої можуть вироблятися та продаватися на українському ринку;

- законодавство про захист навколишнього середовища в Україні може вплинути на те, як українські виробники продуктів переробки сої повинні утилізувати свої відходи;

- трудове законодавство в Україні може вплинути на те, скільки українські виробники продуктів переробки сої повинні платити своїм працівникам і які умови праці вони повинні їм надавати;

– законодавство про інтелектуальну власність в Україні може захистити нові технології та продукти, розроблені українськими виробниками продуктів переробки сої.

Екологічні фактори:

- зміна клімату може призвести до зміни умов вирощування сої, що може негативно вплинути на врожайність і якість сировини;
- виробництво сої та переробка сої потребують багато води, що може призвести до проблем з дефіцитом води в деяких регіонах України;
- зростання жорсткості екологічних норм може призвести до збільшення витрат на виробництво для українського бізнесу з переробки сої.

Рекомендації:

На основі результатів PESTLE-аналізу, можна виділити такі рекомендації для бізнеса:

1. Слідкувати за політичними та економічними подіями в Україні та у світі, які можуть вплинути на бізнес.
2. Інвестувати в нові технології та продукти, щоб залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку.
3. Звернути увагу на зростання популярності вегетаріанства та веганства та розробити нові продукти, які відповідають потребам цих споживачів.
4. Прийняти заходи для захисту навколишнього середовища та дотримання екологічних норм.
5. Зробити бізнес більш етичним та відповідальним.

Отже далі, для того щоб оцінити внутрішні конкурентні переваги нашого бізнесу, необхідно звернутись до аналізу наших конкурентів на ринку.

Через те, що підприємство випускає досить різний асортимент продукції, знайти конкурентів на українському ринку, з таким самим різновидом продукції неможливо. Тому аналіз конкурентів буде проведений лише за таким видом продукції, як харчові продукти переробки сої.

За даними Державної служби статистики України, у 2022 році в країні було вироблено 11,5 тисячі тонн тофу. На найбільших виробників цього продукту припадає близько 70% всього обсягу виробництва. Порівняльна характеристика конкурентів наведена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Порівняльна характеристика конкурентів

Показники	ТОВ "Соя-Трейд"	ТОВ "Агропроінвест"	ТОВ "Агро-Інвест"
Обсяг виготовлення тофу за рік, тис. т.	3,5	2,5	1,5
Обсяг реалізації соєвого молока за рік, тис. т.	5,2	3,5	1,5
Кількість заводів	2	2	1
Рік реєстрації організації	2020	2008	1999
Розмір статутного капіталу тис, грн	20	328113,3	1251,9

Джерело: складено автором

ТОВ "Соя-Трейд" є найбільшим виробником тофу та соєвого м'яса в Україні. Компанія має два заводи з виробництва цих продуктів, розташованих у Києві та Черкасах. ТОВ "Агропроінвест" також має два заводи з виробництва тофу та соєвого м'яса, розташованих у Черкасах та Запоріжжі. ТОВ "Агро-Інвест" має один завод із виробництва соєвого м'яса, розташований у Запоріжжі.

Всі ці компанії використовують у виробництві тофу та соєвого м'яса соєві боби, вирощені в Україні. Також вони використовують різні добавки, такі як харчові волокна, амінокислоти, вітаміни та мінерали.

Отже, з цього можна зробити висновок, що наразі в Україні немає монополістів, що створює сприятливі умови для нових гравців на ринку, який все ще знаходиться на ранній стадії розвитку, але має значний потенціал для зростання. Адже виробництво тофу та інших соєвих харчових продуктів в Україні зростає рік у рік. Це пов'язано зі збільшенням попиту на них, як серед вегетаріанців та веганів, так і серед людей, які хочуть скоротити споживання м'яса.

2.3. Формування витрат на започаткування та функціонування створюваного бізнесу

Для визначення стартових витрат (витрат, необхідних для запуску підприємницької діяльності), необхідно зазначити статті витрат, обсяги власного та необхідного до залучення капіталу.

Отже, перейдемо до більш детальної характеристики елементів стартового капіталу:

Будь який бізнес починається з реєстрації. Витрати на реєстрацію включають в себе такі елементи як: державна реєстрація юридичної особи за участю громадян України, підготовка установчих документів юридичної особи, отримання сертифікату на систему управління безпечністю харчових продуктів на відповідність ДСТУ ISO 22000:2019.

Що стосується виробничих площ, то ми будемо їх саме купувати, бо для виробництва використовується не мобільне обладнання, а значить орендодавець може цим скористатись, і підвищити ціну оренди. Отже ми купуватимемо будівлю, для цього необхідно визначитись із місцезнаходженням майбутнього бізнесу. Знаходитись він буде в Одеській області. Для правильного вибору місцезнаходження, необхідно окреслити основні вимоги до нього. По-перше це потужна електромережа, адже виробництво в нас енергоємне. Для цього доцільно звернути увагу на промислові зони Одеської області. Далі це розвинена транспортна інфраструктура, бо нам потрібно мінімізувати час та ризики при доставці сировини та готової продукції. Для задоволення цих потреб, ми зробили свій вибір на користь міста Роздільна, в якому розташована вузлова станція Одеської залізниці, яка є вузлом міжнародного транспортного коридору. І де знаходиться підходящий для нашого бізнесу комплекс будівель.

Як зазначається на сайті Prozorro Продажі, де цей комплекс був виставлений на аукціон: «майновий комплекс, що знаходиться за адресою Одеська область, місто Роздільна, вулиця Плієва Генерала, будинок 4, загальною площею 3368,9 м², і складається з 16 виробничих та складських приміщень)»

[39]. Аукціон передбачає як продаж, так і переуступку права користування землею. Дата публікації процедури становить 20.09.2020 року аукціон не відбувся, а початкова ціна продажу лоту: 14 219 000,00 грн. (включаючи ПДВ). Отже враховуючи час, і проаналізувавши ціни на схожі об'єкти, вартість придбання будівлі представлена у табл. 2.4.

Ремонт необхідно здійснити капітальний. В середньому ремонт виробничих споруд коштує 2 000 грн за квадратний метр. В нашому випадку, загальна площа будівель складає 3128 м², для промислової зони необхідно лише 2800 м², і плюс ремонт 330 м² офісу, по ціні 1000 грн за квадратний метр.

Отже сума витрат на реєстрацію, придбання будівлі та її ремонт, можна побачити у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Розрахунок витрат на реєстрацію, придбання комплексу будівель та їх ремонт

№	Назва послуги	Кількість	Витрати на одиницю, тис. грн	Всього, тис. грн
1	Реєстрація юр. особи	1	2	2
2	Підготовка документів на придбання об'єктів	1	1,5	1,5
3	Отримання сертифікату	1	15	15
4	Придбання комплексу будівель	1	15000	15000
5	Ремонт виробничих споруд, м ²	2800	2	5600
6	Ремонт офісу, м ²	330	1	330

Джерело: складено автором

Основним обладнанням буде лінія з переробки сої від компанії Bronto, вона дозволяє послідовно проводити відділення соєвого лушпиння, екструдувати ядро сої, віджимати олію з повножирової сої, охолоджувати соєву макуху олійністю 7-8%. Ось що зазначається на їх сайті, стосовно лінії:

«Що важливо при реалізації проекту:

Обладнання призначене для безперервної роботи. Найефективніше запустити лінію, відпрацювати 40 годин і зупинитися, ніж 5 разів за тиждень починати роботу, розігрівати екструдер і прес, виходити на

режим якісного виробництва, а потім 5 разів зупиняти лінію і проводити очищення гвинтових частин.

Для ефективного завантаження устаткування необхідно min 450 т сої на місяць. А підведена до приміщення цеху електрична потужність: min 145 кВт

Витяжна вентиляція в виробничому приміщенні: min 2500 м³ / год. Під час виробництва соєвої макухи та олії, з сировини випаровується до 3% вологи. При переробці 24 т сої на добу випаровується до 720 кг води».

Щодо переліку обладнання:

- лушильний комплекс;
- екструдер;
- живильник;
- олійний прес;
- сепаратор олії механічний;
- охолоджувач макухи;
- витяжна установка з максимальною витратою повітря 3450 м³/год.

Далі необхідно ще придбати:

- гідрогенізатор на 250 літрів, для того щоб перетворювати рідку соєву олію, на твердий воск;
- систему зворотного осмосу, задля очищення води для виробництва харчових продуктів
- обладнання для виробництва тофу та соєвого молока. З продуктивністю з 18 кг сухих бобів в годину. Це обладнання здатне виготовляти твердий/м'який (шовковий)/сушений тофу та соєве молоко, пудінг з тофу. Також до переваг можна віднести те, що ця машина також здатна пресувати тофу, пакувати та стерелізувати його, а також розливати соєве молоко. Лінія напівавтоматична, і як заявляє виробник, для використання достатньо і однієї людини. Коштує це обладнання 38 000 євро, що відповідає 1 596 000 грн;
- лінія виготовлення пелет та комбікормів;

– система дозування і пакування у пакет від компанії OMELA (необхідно для соєвого наповнювача та комбікормів), яка складається з транспортера завантажувального, дозатора для сипких продуктів, транспортеру горизонтального;

– вакуумна пакувальна машина, яка необхідна для герметичного, вакуумного пакування соєвого наповнювача та комбікорму;

– воскоплав об'ємом 20 літрів, для виготовлення свічок.

Вартість обладнання розрахована в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Розрахунок витрат на обладнання для переробки сої

№	Назва обладнання	Кількість, шт	Ціна одиниці, тис. грн	Всього, тис. грн
1	Гідрогенізатор	1	2000,0	2000,0
2	Олійний прес OP1000	1	1806,0	1806,0
3	Easy Tofu Maker	1	1596,0	1596,0
4	Луцильний комплекс LSG4	1	1182,0	1182,0
5	Екструдер E1000	1	917,0	917,0
6	Сепаратор олії механічний MOS500	1	495,0	495,0
7	Охолоджувач макухи OE1000	1	438,0	438,0
8	Лінія виготовлення пелет та комбікормів	1	377,4	377,4
9	Система зворотного осмосу ECOSOFT MO24000	1	294,5	294,5
10	Транспортер завантажувальний	1	167,0	167,0
11	Дозатор для сипких продуктів	1	148,0	148,0
12	Живильник SF250	2	129,0	258,0
13	Транспортер горизонтальний	1	88,0	88,0
14	Витяжна установка Vents BA 03	1	86,7	86,7
15	Вакуумна пакувальна машина	1	62,2	62,2
16	Воскоплав	1	23,0	23,0
	Усього	-	-	9938,8

Джерело: складено автором

Монтаж обладнання зазвичай коштує 10-20% від його вартості, тому візьмемо середнє значення – 15%. В нашому випадку ця вартість складе 1 490 822 грн.

Лабораторне обладнання, складається з:

– аналітичні ваги: використовуються для точного зважування зразків;

– інфрачервоний портативний аналізатор зерна та соняшника IAS-31200, застосовується у сільському господарстві для тестування кормів для тварин та харчових продуктів. Результати вимірювання включають такі показники як: білок, жир, волога, зольність, клітковина та багато інших;

– пробірки, піпетки та інший лабораторний посуд: для підготовки та зберігання зразків;

– аналізатор вологості, для визначення вмісту вологи у зразках.

Також для керуючого персоналу буде придбано автомобіль, а саме Renault Trafic 2013.

Для функціонування бізнесу необхідно придбати такий навантажувальний транспорт: навантажувач з вантажопідйомністю до 3000 кг Clark CGP-30-H, необхідно 2 шт.

Як зазначалось раніше, підведена до приміщення цеху електрична потужність повинна бути мінімум 145 кВт, тобто у трансформаторної підстанції потужність повинна бути $(400 \text{ кВт} / 0.8 = 500 \text{ кВА})$ мінімум 500 кВА. Комплектна трансформаторна підстанція 630/10/0,4 У1 тупикова, КТП, кіоскового типу як раз має потужність 630 кВА.

Загальна сума витрат на електрообладнання, у тому числі лабораторне обладнання і трансформаторну підстанцію, та транспортні засоби представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Розрахунок витрат на електрообладнання та транспортні засоби

№	Назва обладнання	Кількість, шт	Ціна одиниці, тис. грн	Всього, тис. грн
1	Аналітичні ваги	1	4,2	4,2
2	Інфрачервоний аналізатор	1	550	550
3	Лабораторний посуд	1	6	6
4	Аналізатор вологості	1	33,25	33,25
5	Автомобіль Renault	1	500	500
6	Навантажувач Clark	2	140,35	280,7
7	Трансформаторна підстанція	1	736	736

Джерело: складено автором

Для якісного зберігання сої важливо дотримуватися таких ключових параметрів: Вологість зерна: 10-10,5%. Це оптимальний рівень вологості, який запобігає псуванню та розвитку цвілі під час зберігання. Відносна вологість повітря: нижче 60%. Низька вологість повітря в зерносховищі додатково захищає сою від накопичення конденсату та псування. Температура: 5...-5°C. Прохолодна температура уповільнює життєдіяльність шкідників та мікроорганізмів, тим самим зберігаючи якість сої протягом тривалого періоду. Важливо забезпечити належну вентиляцію складу, попередньо його ретельно очистивши та продезінфікувавши. Боби сої можна зберігати в металевих бункерах, насипом на складі або в мішках, складених штабелями висотою до 2,5 метрів. В нашому випадку, нам необхідно 350 тонн сої на місяць, склад для зберігання буде розрахований для вмісту сої на 2 місяці. Це необхідно для того щоб були запаси, але при цьому, щоб ми не переплачували за зберігання яке можна перекласти на постачальника сировини. 1 тонна сої це десь 1,3 м³, тобто для зберігання запасів сировини на два місяці (700 тонн) нам необхідний склад об'ємом 910 м³. Тобто це будівля яка заввишки повина бути 3 метра (щоб в ній можна було розмістити мішки штабелями заввишки 2,5 метрів), і площею 303 м², якщо округляти, то це 350 м². Обладнання та монтаж холодильного складу коштує 8000 грн за м². Загалом це обійдеться бізнесу у 2 800 000 грн.

Основною сировиною для нашого бізнесу є соя. З одного кг сої, можна виготовити 10 л соєвого молока, або 1,5 кг тофу.

В реальних умовах (за статистичними даними) показники бобів сої вагаються в межах:

Вологість: від 8% до 12% (середнє значення 10%)

Маслянистість: від 15% до 25% (середнє значення 20%)

Оболонки: від 3% до 9% (середнє значення 6%)

Ціль механічного віджиму в масляному пресі є остаточна олійність макухи 8%. Таким чином, вихід масла: 12% (середнє значення 20% остаточний вміст олії у макусі 8%)

Для розрахунку виходу макухи, використовуються середні значення.

Якщо в процесі обробки 1 тонна сої видаляє 6% оболонок, 4% вологи і 12% масла, можна приблизно розрахувати її вихід.

1 тонна сої = 1000 кг сої - 60 кг оболонок (6%) - 40 кг вологи (4%) - 120 кг масла (12%).

Залишається: 780 кг макухи (78% від ваги соєвих бобів) з однієї тонни.

Для нашого бізнесу, ми будемо закуповувати 350 тонн сої на місяць. Середня ціна на сою в Одеській області на даний час: 17 755 грн/т з ПДВ.

Інша необхідна сировина, та матеріали, такі як: сіль, коагулянт, спеції, аромати для свічок, віддушка для наповнювача, ґноти для свічок коштують на місяць: 118 493 грн. Тара, у тому числі для свічок, та пакувальні матеріали: 1 786 620 грн (більш детальна інформація про вартість додаткової сировини на тари, вказана у Таблиці 2.11).

Для облаштування офісу, будемо закуповуватись:

- дизельний генератор для офісу, з максимальною напругою 45кВт;
- кондиціонери, з розрахунку що 1кВт виробничої потужності кондиціонера дорівнює 10 м² приміщення. Таким чином, враховуючи те, що площа офісу дорівнює 350 м², буде придбано 7 кондиціонерів, з продуктивністю 5 кВт кожний;

- комп'ютери (5 шт);
- комплект меблів який розрахований на 5 працівників, і складається зі: столів, крісел, тумб та шафи;

- канцелярія;
- принтер-сканер (2 шт);
- роутер (2 шт);
- холодильник (3 шт);
- мікрохвильова піч (3 шт);
- чайник (6 шт);
- кавомашина.

Перелік обладнання для офісу та її вартість наведена у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Витрати на облаштування офісної зони

№	Назва обладнання	Кількість, шт	Ціна одиниці, тис. грн	Всього, тис. грн
1	Генератор FE POWER FE 45 KVA	1	455	455
2	Кондиціонера Cooper&Hunter Nordic Commercial серія R Inverter R32 касетні блоки	7	30	210
3	Комп'ютер моноблок ASUS V241EAK-BA102M (90PT02T2-M00LE0)	5	24	120
4	Комплект меблі	1	50	50
5	Набор канцелярії	1	10	10
6	Принтер Canon imageRUNNER 2425	2	31,5	63
7	Роутер TP-LINK	2	3	6
8	Холодильник Gorenje R419PW	3	11	33
9	Мікрохвильова піч Gorenje MO 17 E1S	3	4	12
10	Чайник Tefal Delfini	6	0,9	5,4
11	Кавомашинка Philips EP2330/10	1	19	19
	Усього	-	-	983,4

Джерело: складено автором

Для облаштування виробничої зони, нам необхідно закупити: виробничі столи (3 шт), виробничу мийку, виробничий стелаж (4 шт), візок для продукції (4 шт), спецодяг та спецвзуття для 15 робочих, інший виробничий інвентар.

Розрахунок вартості облаштування виробничої зони можна побачити у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Витрати на облаштування виробничої зони

№	Назва обладнання	Кількість, шт	Ціна одиниці, тис. грн	Всього, тис. грн
1	Виробничий стіл 200*100 см	3	12,3	36,9
2	Виробнича мийка	1	9,5	9,5
3	Виробничий стелаж	4	12,1	48,4
4	Візок для продукції	4	8,3	33,2
5	Спецодяг та спецвзуття	15	4,0	60,0
6	Інший виробничий інвентар	1	15,0	15,0
	Усього	-	-	203,0

Джерело: складено автором

До технічного та програмного забезпечення можна віднести:

- компонувальне рішення лінії сої під наші приміщення та логістику території від Bronto: 30 000 грн з ПДВ;

- програмне забезпечення Windows (для 5 комп'ютерів): 1 250 грн;

- програмне забезпечення для бухгалтерського обліку та розрахунку заробітної плати – BAS Бухгалтерія КОРП: 24 000 грн.

З витрат на маркетинг та рекламу, в нас буде:

- комплексне просування бізнесу за допомогою інтернет реклами: 18 000 грн на місяць;

- реклама в соц.мережах (Instagram, Facebook) яка включає аналіз цільової аудиторії, оформлення текстів та постів, і налаштування рекламної кампанії. Вона необхідна на початку функціонування бізнесу, задля збільшення впізнаваності бренду: 60 000 грн.

Охорона сигналізація буде забезпечена системою від AJAX: 25 000 грн з щомісячною абонентською платою 500 грн.

Задля пожежної безпеки буде придбано:

- Вогнегасник порошковий ВП-100 (ОП-100), на кожні 500 м², тобто 6 шт: 9 000 грн;

- Обладнання для забезпечення пожежної безпеки: 20 000 грн.

Страхування бізнесу, яке необхідне для того, щоб відшкодувати збитки та покрити витрати, пов'язані з непередбачуваними подіями, що допомагає у збереженні фінансової стійкості. Страхування бізнесу зазвичай складає 0,1-0,2% від його вартості, і розраховується на квартал, тобто: 18 000 грн.

На інші витрати, які необхідні для забезпечення безпеки, прийнято виділяти 10% від загальних, в даному випадку: 7 000 000 грн.

Зібрав всі витрати, і розподіливши їх на відповідні узагальнені групи, було сформовано загальну таблицю стартових витрат. Вона дає чітке уявлення про те, скільки коштів знадобиться для реалізації бізнесу, як оптимізувати витрати не шкодячи проекту, та допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо того, чи варто розпочинати проект. Ця таблиця наведена нижче (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Формування стартових витрат

№	Статті витрат	Сума, тис. грн	Питома вага, %
1	Реєстрація (включаючи отримання дозвільної документації)	18,5	0,03
2	Придбання будівлі	20000,0	29,86
3	Ремонт приміщення	5930,0	8,85
4	Придбання устаткування	9938,82	14,84
5	Монтаж обладнання	1490,82	2,23
6	Сировина, упаковка та тара (на 2 місяці)	16303,22	24,34
7	Обладнання та монтаж холодильного складу	2800,0	4,18
8	Облаштування офісу	983,4	1,47
9	Трансформаторна підстанція	736,0	1,1
10	Лабораторне обладнання	593,45	0,89
11	Придбання автотранспорту	500,0	0,75
12	Придбання навантажувачів	280,7	0,42
13	Монтаж виробничої зони	203,0	0,3
14	Рекламні заходи до відкриття бізнесу	78,0	0,12
15	Технічне та програмне забезпечення	60,25	0,09
16	Охорона	25,5	0,04
17	Пожежна безпека	20,55	0,03
18	Страхування бізнесу	19,0	0,03
19	Інші	7000,0	10,45
	Усього	66981,21	100,0
Джерела фінансування			
1	Власні засоби	41981,21	62,68
2	Кредити комерційних банків	25000,0	37,32

Джерело: розроблено автором

Отже для того, щоб успішно здійснювати свою діяльність, новоствореному бізнесу необхідно залучити додаткові кошти. Саме тому, підприємство буде брати кредит на розвиток бізнесу у банку «Креді Агріколь». Він допомагає реалізувати нові проєкти, а вартість кредитування 20% річних. Як зазначається на сайті банку: «Кредит погашається щомісячно, сплата процентів – щомісячно. Можливе відстрочення першого платежу по кредиту при обґрунтуванні необхідності його надання». Як зазначалось у Таблиці 2.4, сума кредиту складатиме 25 000 000 грн. А розрахунок того, як підприємство буде погашати кредит, представлений у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Графік погашення кредиту

Місяць	Тіло кредиту, тис. грн	Виплати по кредиту, тис. грн	Погашення тіла кредиту	Сума платежу, тис. грн	Залишок по кредиту, тис. грн
1	25000	416,67	0	416,67	25000
2	25000	416,67	1000	1416,67	24000
3	24000	400,0	1200	1600,0	22800
4	22800	380,0	1200	1580,0	21600
5	21600	360,0	1200	1560,0	20400
6	20400	340,0	1200	1540,0	19200
7	19200	320,0	1200	1520,0	18000
8	18000	300,0	1200	1500,0	16800
9	16800	280,0	1500	1780,0	15300
10	15300	255,0	1500	1755,0	13800
11	13800	230,0	1800	2030,0	12000
12	12000	200,0	2000	2200,0	10000
13	10000	166,67	2000	2166,67	8000
14	8000	133,33	2000	2133,33	6000
15	6000	100,0	2000	2100,0	4000
16	4000	66,67	2000	2066,67	2000
17	2000	33,33	2000	2033,33	0
Загальна виплата по кредиту		4398,33	25000	-	-

Джерело: складено автором

Далі перейдемо до формування поточних витрат новоствореного підприємства. Ці витрати складаються з матеріальних, амортизаційних відрахувань, витрат на оплату праці, комунальних платежів, відсотка за кредитом та витрат на рекламні заходи. Почнемо з розрахунку матеріальних витрат, вони представлені у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Розрахунок матеріальних витрат за рік функціонування

Стаття матеріальних витрат	Кількість, одиниць за місяць	Ціна одиниці, грн	Загальна сума, тис. грн	
			за місяць	за рік
1	2	3	4	5
1. Соя, тонн	350	17755,0	6214,25	74571,00
2. Сіль, мішок 10 кг	550	150,0	82,50	990,00
3. Хлористий кальцій для тофу, 500 гр	1	56,0	0,06	0,67
4. Аромат для свічок (3% від ваги), 1 л	33	1089,0	35,94	431,24

Продовження Таблиці 2.11

1	2	3	4	5
5. Упаковка для тофу, рулон для вакуумного пакування 20*300 см	25	120,0	3,00	36,00
6. Упаковка для наповнювача 10 л (4,5 кг)	10000	7,0	70,00	840,00
7. Тара для свічок, скляна баночка з кришкою 200 мл (110 гр воску)	10000	16,8	168,00	2016,00
8. Тетра Пак для молока 1 л	100000	15,0	1500,00	18000,00
9. Гніт для свічки	10000	1,5	15,00	180,00
10. Мішки для комбікорму на 20 кг	5000	5,5	27,50	330,00
11. Мішки поліпропіленові на 50 кг	260	12,0	3,12	37,44
12. Засоби санітарної гігієни, л	15	150,0	2,25	27,00
13. Канцелярські товари	1	5000,0	5,00	60,00
Інші	1	25 000,0	25,00	300,00
Усього	-	-	8151,61	97819,36

Джерело: складено автором

Наступним елементом поточних витрат є заробітна плата, дані наведені у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Розрахунок фондів оплати праці

Посада	Кількість посадових ставок	Посадовий оклад, тис грн	Заробітна плата з ЄСВ, тис грн	
			за місяць	за рік
1	2	3	4	5
Директор	1	50	61	732
Референт	1	40	48,8	585,6
Головний бухгалтер	1	35	42,7	512,4
Технолог	1	35	42,7	512,4
Працівник лабораторії	2	35	85,4	1024,8
Керуючий відділом збуту	1	30	36,6	439,2
Менеджер	1	30	36,6	439,2
Головний інженер	1	30	36,6	439,2
Головний відділу постачання	1	30	36,6	439,2
Технічний спеціаліст	1	30	36,6	439,2
Енергетик	1	30	36,6	439,2
Електрик	1	30	36,6	439,2
Маркетолог	1	30	36,6	439,2
Завідувач складу	1	28	34,16	409,92
Працівник відділу збуту	4	25	122	1464
Бухгалтер	3	25	91,5	1098
Робочий	15	25	457,5	5490
Робітник відділу постачання	2	25	61	732
Сантехник	1	20	24,4	292,8

Продовження Таблиці 2.12

1	2	3	4	5
Вантажник	2	18	43,92	527,04
Механік (рем бригада)	2	16	39,04	468,48
Прибиральник	2	15	36,6	439,2
Двірник	1	15	18,3	219,6
Робітник складу	2	15	36,6	439,2
Всього	49	-	1538,42	18461,04

Джерело: складено автором

Необхідним також є формування амортизаційний відрахувань, розрахунки можна побачити у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Розрахунок амортизаційних відрахувань

Основні засоби	Кількість, од.	Вартість одиниці, тис. грн	Термін амортизації, роки	Сума АВ, тис. грн	
				за місяць	за рік
1	2	3	4	5	1
Комплекс будівлель заводу	1	25930,0	20	108,04	1296,5
Обладнання холодильного складу	1	2800,0	20	11,67	140,0
Гідрогенізатор	1	2000,0	5	33,33	400,0
Олійний прес	1	1806,0	5	30,1	361,2
Обладнання для виробництва тофу та молока	1	1620,0	5	27,0	324,0
Луцильний комплекс	1	1182,0	5	19,7	236,4
Екструдер	1	917,0	5	15,28	183,4
Трансформаторна підстанція	1	736,0	5	12,27	147,2
ІЧ аналізатор зерна	1	550,0	5	9,17	110,0
Автомобіль Renault	1	500,0	5	8,33	100,0
Генератор в офіс 45 кВт	1	455,0	5	7,58	91,0
Охолоджувач макухи	1	438,0	5	7,3	87,6
Лінія виготовлення пелет та комбікормів	1	377,44	5	6,29	75,49
Система зворотного осмосу	1	294,49	4	6,14	73,62
Сепаратор олії механічний	1	195,0	5	3,25	39,0
Транспортер завантажувальний	1	167,0	5	2,78	33,4
Дозатор для сипких продуктів	1	148,0	5	2,47	29,6
Навантажувач	2	140,35	5	4,68	56,14
Живильник	2	129,0	5	4,3	51,60
Транспортер горизонтальний	1	88,0	5	1,47	17,6
Витяжна установка	1	86,73	5	1,45	17,35

Продовження Таблиці 2.13

1	2	3	4	5	1
Вакуумна пакувальна машина	1	62,15	5	1,04	12,43
Аналізатор вологості	1	33,25	5	0,55	6,65
Кондиціонер Cooper&Hunter	7	30,0	5	3,5	42,0
Охорона сигналізація	1	25,0	4	0,52	6,25
Комп'ютер ASUS	5	24,0	5	2,0	24
BAS Бухгалтерія КОРП	1	24,0	5	0,4	4,8
Воскоплав	1	23,0	5	0,38	4,6
Усього	-	40781,41	-	330,99	3971,83

Джерело: складено автором

Витрати на комунальні платежі за місяць та за рік функціонування бізнеса сформовані у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Розрахунок витрат за комунальні послуги

Статті витрат	Тариф, грн	Обсяг використання	Сума, тис. грн	
			за місяць	за рік
Водопостачання та водовідведення, м3	40	200	8	96
Електроенергія, кВт/год	7,5	100 000	750	9000
Опалення, м2	35	300	10,5	52,5
Зв'язок та Інтернет, місяць	2000	1	2	24
Вивіз сміття, бак	2500	2	5	60
Усього	-	-	775,5	9 232,5

Джерело: складено автором

Узагальнені дані поточних витрат на функціонування підприємства, складені у табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Загальні поточні витрати на функціонування виробництва

Найменування витрат	Витрати, тис. грн		Питома вага, %
	за місяць	за рік	
1	2	3	4
1. Матеріальні витрати	8151,61	97819,36	73,21
2. Заробітна плата (з ЄСВ)	1538,42	18461,04	13,82
3. Амортизаційні відрахування	330,99	3971,83	2,97
4. Комунальні платежі	775,5	9 232,50	6,91

Продовження Таблиці 2.15

1	2	3	4
5. Виплати по кредиту	324,86	3898,33	2,92
6. Реклама	20	240	0,18
Усього	11141,38	133623,06	100,00

Джерело: складено автором

Отже, сформувавши витрати на започаткування бізнесу, заробітну плату, амортизацію, комунальні платежі, виплату кредиту та рекламу – отримано загальні поточні витрати. А проаналізувавши їх, можна побачити, що найбільшою статтею витрат, є матеріальні витрати.

Висновки до розділу 2

Отже, з викладеного у другому розділі матеріалу, можна зробити такі висновки:

1. Проаналізувавши ринок сої, тобто основної сировини підприємства, було виявлено, що обсяги її вирощування зростають. Це означає, що у новостворюваного бізнесу, відсутній ризик залишитись без сировини для виробництва.
2. Результати SWOT та PESTLE аналізів показали що бізнес має багато сильних сторін. Загрози та слабкі сторони стосуються всіх учасників ринка продуктів переробки з сої. Тобто вони не є особливими чи ексклюзивними, а значить новостворюваний бізнес, буде знаходитись майже на рівних умовах з конкурентами.
3. Сума стартового капіталу складає 66981,21 тис. грн. А поточні витрати склали 11 141 тис. грн та 133 623 тис. грн, за місяць та за рік функціонування відповідно. Сума, яку бізнес буде брати в кредит дорівнює приблизно 37% від загальної суми стартових витрат. В якості банківської установи, в якій буде братись кредит, було обрано «Креді Агріколь», з відсотковою ставкою у 20% річних.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОЄКТУ

3.1. Розрахунок та аналіз показників економічної ефективності проекту

Економічні показники ефективності проекту – це система метрик, що використовуються для оцінки фінансової життєздатності та вигідності інвестиційного проекту. Їх розрахунок дає змогу: оцінити прибутковість та ризики проекту, порівняти їх, а також приймати обґрунтовані рішення.

До основних показників економічної ефективності проекту відносяться :

1. Чиста теперішня вартість (NPV): Це сума всіх дисконтованих майбутніх грошових потоків проекту. Позитивний NPV свідчить про те, що проект є прибутковим, тоді як негативний – що він збитковий.

2. Внутрішня норма рентабельності (IRR): Це норма дисконтування, при якій NPV проекту дорівнює нулю. IRR можна порівняти з альтернативними ставками прибутку, щоб визначити, чи є проект привабливим.

3. Індекс прибутковості (PI): Це співвідношення NPV проекту до суми первісних інвестицій. PI більший за 1 свідчить про те, що проект є прибутковим, тоді як PI менший за 1 - про те, що він збитковий.

4. Термін окупності (To): Це період часу, протягом якого інвестиції в проект будуть повністю окуплені за рахунок його чистих грошових потоків.

Але спершу, перед розрахунком показників ефективності, необхідно окреслити прибутки підприємства з переробки сої. Для цього було розраховано обсяги реалізації продукції, та представлено оптові ціни на продукцію. Результати можна побачити у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

План виробництва продукції

№ з.п	Вид продукції	Ціна за одиницю, грн	Обсяг реалізації			
			в місяць		в рік	
			Один.	Тис. грн	Один.	Тис. грн
1	Тофу твердий (1 кг)	100	20 000	2000	240000	24000
2	Тофу шовковий (1 кг)	150	7 000	1050	84000	12600
3	Соевий комбікорм (20 кг)	200	5 000	1000	60000	12000
4	Соеві свічки (110 гр)	100	10000	1000	120000	12000
5	Соеве молоко (1 л)	60	100 000	6000	1200000	72000
6	Соевий віск (1 кг)	200	13 000	2600	156000	31200
7	Соевий наповнювач (10 л)	250	10 000	2500	120000	30000
	Усього	-	-	16150	-	193800

Джерело: складено автором

Далі, для оцінки економічної ефективності реалізації проєкту відкриття власної справи, було розраховано грошовий потік за роками. Тривалість розрахунку проєкту дорівнює 9 рокам, а результати представлені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок прибутку та грошового потоку за роками функціонування підприємства

Показники	За роками, млн. грн								
	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	6 рік	7 рік	8 рік	9 рік
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
1. Дохід від реалізації	193,8	213,2	234,5	257,9	283,7	312,1	343,3	377,7	415,4
2. ПДВ (до бюджету)	32,3	35,5	39,1	43,0	47,3	52,0	57,2	62,9	69,2
3. Чистий дохід	161,5	177,7	195,4	215,0	236,5	260,1	286,1	314,7	346,2
4. Поточні витрати, у тому числі:	133,6	142,3	155,6	170,7	187,4	205,8	226,0	248,2	272,6
Виплата відсотків за кредитом	3,9	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Амортизаційні відрахування	4,0	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
5. Фінансовий результат (прибуток/збиток)	27,9	35,4	39,8	44,2	49,0	54,3	60,1	66,5	73,6
6. Податок на прибуток	5,0	6,4	7,2	8,0	8,8	9,8	10,8	12,0	13,2

Продовження Таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7. Чистий прибуток	22,9	29,0	32,7	36,3	40,2	44,5	49,3	54,6	60,3
8. Грошовий потік	26,8	33,0	36,6	40,2	44,1	48,4	53,2	58,5	64,2
9. Накопичений грошовий потік	26,8	59,8	96,4	136,7	180,7	229,2	282,4	340,9	405,1

Джерело: складено автором

Для розрахунків виручки та витрат за роками, враховувалась середня ставка інфляції, яка дорівнює 10%. Для розрахунку податку на додану вартість потрібно зменшити виручку на 20%. Чистий дохід дорівнює різниці між виручкою та ПДВ. Поточні витрати теж змінюються з урахуванням інфляції. Але перед цим, від них необхідно відняти амортизацію та суму відсотка за кредитом. Фінансовий результат розраховується як різниця між чистим доходом та поточними витратами. Чистий прибуток це прибуток з якого прибрати податок на прибуток (дорівнюючий 18%). А грошовий потік, отримано шляхом додавання до чистого прибутку амортизаційних відрахувань. Для більш ґрунтового аналізу проекту, необхідно скористатись показниками економічної ефективності. Результати цього дослідження подані у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Показники економічної ефективності проекту

Показники	За роками				
	1-ий рік	2-ий рік	3-ій рік	8-ий рік	9-ий рік
1	2	3	4	5	6
1. Стартовий капітал, тис. грн	66981,21	-	-	-	-
2. Грошовий потік, тис. грн	26831,0	32959,0	36634,0	58461,73	64237,85
3. Ставка дисконтування, %	24	24	24	24	24
4. Чиста поточна вартість, тис. грн	-45343,37	-23908,14	-4693,96	62950,68	72218,89
5. Внутрішня норма прибутковості, %	-	-	-	-	51

Продовження Таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6
6. Індекс прибутковості	-	-	-	-	1,078
7. Термін окупності, рік	-	-	2,93	-	-

Джерело: складено автором

Розрахунки були проведені за такими формулами [40, с. 157-177]:

1. Чиста теперішня вартість:

$$NPV = \sum_{t=0}^t \frac{CF}{(1+r)^t} \quad (3.1)$$

де:

- CF – грошовий потік;
- t – період часу;
- r – дисконтна ставка.

2. Внутрішня норма рентабельності:

$$PI = \frac{NPV}{C_0} \quad (3.2)$$

де:

- NPV - чиста приведена вартість проекту;
- C₀ - початкові витрати.

3. Індекс прибутковості:

$$IRR = r_1 + \frac{NPV_{(r_1)}}{NPV_{(r_1)} - NPV_{(r_2)}} \times (r_2 - r_1) \quad (3.3)$$

де:

- r₁ - ставка дисконтування, при якій $NPV_{(r_1)} > 0$;
- r₂ - ставка дисконтування, при якій $NPV_{(r_1)} < 0$.

4. Термін окупності:

$$PP = \frac{C_0}{ЧП} \quad (3.4)$$

де:

- C_0 - початкові витрати.
- ЧП - чистий прибуток.

Отже, отримано NPV позитивний та індекс прибутковості більше 1, значить проєкт прибутковий. Внутрішня норма рентабельності дорівнює 51%, а термін окупності приблизно 35 місяців (2,93 року * 12 місяців). Таким чином рівняння $NPV > 0$, $PI > 1$, $IRR > i$ – зберігається, а значить проєкт ефективний.

3.2. Аналіз можливих ризиків та розробка заходів щодо їх мінімізації

Ризик - це наслідок дії невизначених факторів, які можуть негативно або позитивно вплинути на досягнення цілей проєкту або будь-якого іншого завдання. Ризик виникає, коли існує невизначеність щодо того, чи буде досягнута мета проєкту або справи. Ця невизначеність може бути пов'язана як з внутрішніми факторами, так і з зовнішніми. Внутрішні ризики можуть бути пов'язані з: нечіткими цілями або вимогами, неефективним управлінням проєктом, недостатньо кваліфікованою командою, непередбаченими технічними проблемами, змінами в обсязі робіт такими як зміни в ринкових умовах, технічні проблеми, людські помилки тощо. Зовнішні ризики можуть бути пов'язані з: економічними, політичними та соціальними факторами, змінами на ринку, стихійними лихами. Саме тому, підприємству дуже важливо аналізувати можливі ризики. Це допомагає збільшити шанси на успіх проєкту, заощадить кошти та допоможе приймати більш обґрунтовані рішення щодо проєкту. Для вивчення існуючих ризиків у діяльності новоствореного підприємства з переробки сої, розглянемо табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Реєстр ризиків проєкту

Опис ризику	Оцінка			Стратегія	Дії
	Ймовірності (1-10)	Впливу (1-9)	Інтегральна		
1) Постачальник сировини порушить договір	5	6	30	Умовні дії та зниження	Мати у запасі не одного постачальника сировини, чітко та строго прописувати умови договору постачання сировини
2) Влучить ракета у завод	4	7	28	Прийняття та зниження	Не зосереджувати разом усе важливе обладнання, мати резерв коштів для форс-мажорних ситуацій, для більш швидкого відновлення роботи
3) Невеликий попит на замітники м'яса	6	4	24	Умовні дії та зниження	Виготовляти ширший асортимент продукції, позиціонувати продукцію як здорову альтернативу тваринним варіантам, яку можуть додавати в свій раціон будь хто
4) Нестача кваліфікованих кадрів	5	5	25	Використання	Навчання кадрів
5) Завелика конкуренція на імпортному ринку	7	4	28	Зниження та прийняття	Вибір тих ринків, у яких є потреба в нашій продукції, або ставка на те, що навіть там де висока конкуренція наша продукція буде з меншою вартістю
6) Недостатньо великі продажі товарів	4	8	32	Збільшення	Заздалегідь спрогнозувати попит, закласти витрати на маркетингові заходи
7) Несприятливі погодні умови призведуть до поганого вражаю сої	3	8	24	Передача та зниження	Мати декілька сортів, страхування сировини

Джерело: складено автором

Отже, найбільші інтегральні оцінки отримали такі ризики:

1. Недостатньо великі продажі товарів – 32
2. Постачальник сировини порушить договір – 30
3. Влучить ракета у завод – 28
4. Завелика конкуренція на імпортному ринку – 28
5. Нестача кваліфікованих кадрів – 25

За наведеними ризиками складено пелюсткову діаграму, яка наочніше відображає рівень впливу ризиків на проєкт (рис. 3.1).

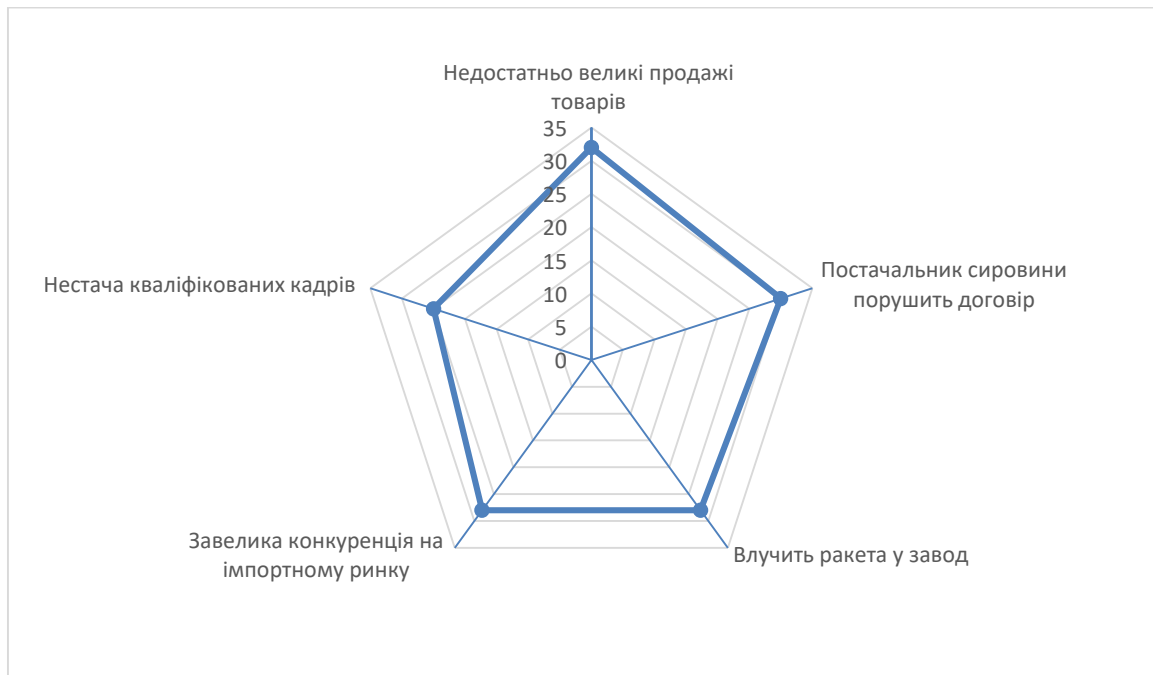

Рис 3.1. Пелюсткова діаграма реєстру ризиків

Джерело: складено автором на основі таблиці 3.4

Отже, як ми можемо побачити топ-5 ризиків які мають найбільшу інтегральну оцінку, мають не дуже велику різницю у балах, і можна побачити навіть з форми самої діаграми. Конкретно в цьому випадку, інтегральні оцінки в принципі не дуже високі, враховуючи те, що максимальна оцінка 90 балів. Високої інтегральної оцінки немає, бо висока ймовірність нівелюється низьким впливом, і навпаки. Це говорить про те, що діяльність бізнеса не дуже ризикова.

Ще один важливий ризик – це необізнаність бізнесу. Ймовірність того, що компанія не зможе ідентифікувати, зрозуміти або реагувати на зміни в

ринковому середовищі, які можуть негативно вплинути на її конкурентоспроможність або прибутковість. Тобто це ризик, який виникає через те, що компанія не володіє достатньою інформацією про своїх клієнтів, конкурентів, ринок або зовнішнє середовище. Більш детальна інформація про ризик необізнаності є у табл. 3.5 та 3.6.

Таблиця 3.5

Кількісне визначення ризику необізнаності бізнесу

Ім'я Стейкхолдера/ Групи	Внутрішній/ Зовнішній	Рівень залучення	Рівень впливу (от 1 до 5)	Вплив на ресурси (от 1 до 5)	Загальний бал
Власник заводу	Внутрішній	Лідируючий	5	5	10
Директор виробництва з переробки сої	Внутрішній	Лідируючий	5	5	10
Робітники заводу	Внутрішній	Підтримуючий	4	4	8
Постачальники	Зовнішній	Нейтральні/ підтримуючи	5	5	10
Виробники м'ясних продуктів	Зовнішній	Антагоніст	4	0	4
Бухгалтер	Внутрішній	Підтримуючий	3	3	6
Клієнти	Зовнішній	Підтримуючий	5	3	8

Джерело: складено автором

Отже, як можна побачити, найбільшу інтегральну оцінку ризику необізнаності бізнесу отримали такі стейкхолдери (зацікавлені сторони): власник заводу, директор виробництва з переробки сої та постачальники. Але при цьому всі ці групи мають або лідируючий, або підтримуючий рівень залучення. А значить вони зацікавлені у тому, щоб мінімізувати цей ризик. Розглянемо чого потребують стейкхолдери новоствореного підприємства, та як проявляється ризик необізнаності для кожного з них. Результати наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Наслідки ризику необізнаності бізнесу

Ім'я Стейкхолдера/ Групи	Що йому потрібно чи які є заперечення?	Що від нього потрібно?	Ризик необізнаності
Власник заводу	Позитивні показники ефективності проекту	Затвердження рішень, інвестиції	Проект не буде здійснюватися, продаж бізнесу
Директор виробництва з переробки сої	Успішне ведення бізнесу	Прийняття рішень, контроль за діяльністю	Проект буде мати внутрішні проблеми, в результаті зупиниться діяльність
Робітники заводу	Вчасно отримана та задовільна заробітна плата, комфортні умови праці	Відповідальність, якісне виконання обов'язків	Невчасне виконання завдань, втрата прибутків
Постачальники	Виконання укладеного договору, виплата по замовленню	Сировина, обладнання	Втрата ресурсів, призупинення діяльності
Виробники м'ясних продуктів	Недопущення зменшення клієнтів, які оберуть товар- замінник	Не втручання в наш бізнес	Ускладнення нашої діяльності
Бухгалтер	Своєчасна та задовільна ЗП	Професійна та чесна робота з фінансами, грамотне оперування бюджетом підприємства	Великі втрати чи навіть банкрутство, проблеми із законом
Клієнти	Отримати якісний товар, зручний сервіс, задовільна ціна	Купівля нашої продукції	Проект зазнає поразки, через відсутність клієнтів, а значить і прибутку

Джерело: складено автором

Таким чином, як можна побачити, найбільш негативні наслідки реалізації ризику необізнаності мають ті зацікавлені сторони, рівень впливу яких найбільший. Що є логічним, адже вони своїми рішеннями безпосередньо впливають на діяльність та функціонування підприємства.

Висновки до розділу 3

Отже у висновках до третього розділу, важливо зазначити:

1. Отриманий NPV має позитивне значення, а індекс прибутковості більше 1, значить проєкт прибутковий. Внутрішня норма рентабельності дорівнює 51%, а термін окупності приблизно 35 місяців. Таким чином рівняння $NPV > 0$, $PI > 1$, $IRR > i$ – зберігається, а значить проєкт ефективний.

2. Найбільші інтегральні оцінки отримали такі ризики: недостатньо великі продажі товарів, постачальник сировини порушить договір, влучить ракета у завод, завелика конкуренція на імпортному ринку, нестача кваліфікованих кадрів. Але при цьому великої інтегральної оцінки немає, бо висока ймовірність нівелюється низьким впливом, і навпаки. Це говорить про те, що діяльність бізнеса не дуже ризикова.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження, представленого в кваліфікаційній роботі, яке стосувалося теоретичних, методичних та прикладних питань започаткування власного бізнесу в аграрній переробці на прикладі проекту з переробки сої, було зроблено такі висновки:

1. Соя та продукти отримані в результаті переробки бобів цієї культури, мають великий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках. Асортимент новоствореного підприємства буде досить широкий, і включатиме в себе такі позиції як: тофу, соєве молоко, соєвий віск, соєві свічки, соєвий наповнювач для кошачого туалету та соєвий комбікорм. А задля збільшення прибутку та досягнення мінімальної кількості відходів на підприємстві будуть максимально використовуватись відходи.

2. Ознайомлено з нормативно-правовими засадами здійснення підприємницької діяльності з виробництва по переробці сої. Утому числі з ДСТУ 4964:2008. Соя. Технічні умови (62513), бо виробництво та продаж продуктів переробки сої повинні відповідати державним стандартам України. Підприємство також потребує отримання ліцензії, а для того щоб вийти на ринок Євросоюзу, продукція повинна відповідати обов'язковим вимогам законодавства ЄС. Вся продукція, яка виробляється або постачається з третіх країн має відповідати гармонізованим стандартам.

Новостворений бізнес буде мати такі КВЕД:

- 10.51 Виробництво молока та інших молочних продуктів: для виробництва соєвого молока та тофу;
- 10.41 Виробництво неїстівних тваринних олій і жирів: для виробництва соєвого воску;
- 32.99 Виробництво іншої продукції, не введеної в інші угруповання: для виробництва наповнювача для котячого туалету з сої та соєвих свічок.

3. Було обрано організаційно – правову форму ТОВ на загальній системі оподаткування. Вибір було зроблено на користь загальної системи

оподаткування, через те що вона не передбачає обмежень діяльності. На відміну від спрощеної, де обмежується дохід на рік. А серед організаційно-правових форм господарювання, було обрано ТОВ, з таких причин: відсутність регулятора, простота та швидкість реєстрації, відсутність вимог до мінімального статутного капіталу, гнучке регулювання діяльності, спрощений процес розпорядження частками.

4. Проаналізовано ринок сої та продуктів її переробки в Україні, і виявлено, що обсяги вирощування основної сировини підприємства зростають. Це означає, що у новостворюваного бізнесу, відсутній ризик залишитись без сої. Очікується, що у 2024 році Україна значно наростить обсяги виробництва сої. Цей прогноз ґрунтується на низці сприятливих факторів, які роблять цю культуру вигідною для аграріїв. Також існує збільшення обсягів переробки сої, причиною цього стало збільшення на 30% попиту на соєвий шрот з боку зовнішніх ринків.

5. Оцінено внутрішні конкурентні переваги для започаткування бізнесу. Результати SWOT-аналізу показали що бізнес має багато сильних сторін. З основних можна виділити: високий попит на продукти переробки сої, який стабільно зростає, значний асортимент та глибина переробки сировини, а також її доступність. При цьому загрози та слабкі сторони стосуються всіх учасників ринку продуктів переробки з сої. Тобто вони не є особливими чи ексклюзивними, а значить новостворюваний бізнес, буде знаходитись майже на рівних умовах з конкурентами.

6. Сформовано витрати на створення виробництва продуктів переробки сої, і за допомогою розрахунків було визначено, що стартовий капітал складається з власних та кредитних коштів. Це 41 981 210 грн і 25 000 000 грн відповідно. Загальні поточні витрати на функціонування виробництва з переробки сої в місяць та рік, становлять 11 141 380 грн та 133 623 060 грн, відповідно.

7. Здійснено розрахунок економічної ефективності проєкту створення виробництва по переробці сої на 9 років, з якого отримано: NPV=72218,89 тис.

грн, що є позитивним результатом, так як показник більше нуля. IRR складе 51%, що є гарним показником, бо перевищує ставку дисконтування (24%). Індекс прибутковості (PI), на п'ятому році, складе 1.076, а термін окупності показав значення 1.078, що каже про те що проект зможе окупитись через 35 місяців.

8. Визначено та проаналізовано можливі ризики проекту і заходи щодо їх мінімізації. Аналіз можливих ризиків, що складають загрозу підприємству, показав, що найвпливовіші ризики загалом охарактеризовані ринковою, та економічною нестабільністю, а також політичною ситуацією. Найбільші інтегральні оцінки отримали такі ризики: недостатньо великі продажі товарів, постачальник сировини порушить договір, влучить ракета у завод, завелика конкуренція на імпортному ринку, нестача кваліфікованих кадрів. Але при цьому великої інтегральної оцінки немає, бо висока ймовірність нівелюється низьким впливом, і навпаки. Це говорить про те, що діяльність бізнеса не дуже ризикова.

Список використаних джерел

1. Журавльова Т. В. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. *Науковий клуб*. 2015. URL: https://sophus.at.ua/publ/2015_10_30_kampodilsk/sekcija_section_3_2015_10_30/osoblivosti_pidpriemnickoji_dijalnosti_v_agrarnomu_sektori/104-1-0-1549 (дата звернення: 05.04.2024)
2. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Супрун О. М. Розвиток підприємницької діяльності в аграрному секторі: макроекономічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2017. Вип. 1. URL: http://www.visnykekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/49_2/49_32-37.pdf (дата звернення: 05.04.2024)
3. Андрейченко А. В., Смірнова О. В. Безвідходні та маловідходні технології як чинник екологізації виробництва в умовах забезпечення сталого розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50. Ч.1. С. 44-47.
4. Андрейченко А. В. Забезпечення розвитку безвідходного виробництва в аграрному секторі економіки: теоретико-методологічне обґрунтування. *Академічний огляд*. 2020. № 1 (52). С. 38-49.
5. Беляев О. В. Проблеми становлення соєвого потенціалу України. *Агроінком*. 2018. № 3-4. С. 55-58.
6. Беляев О. В. Економічна ефективність зон, придатних для вирощування сої в Україні. *Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту*. 2018. №1 (18). С. 225-229.
7. Сучасні підходи до переробки сої або технології переробки сої: веб-сайт. URL: <https://farming.org.ua/> (дата звернення: 05.04.2024)
8. Тимченко В. Н. Розвиток виробництва сої в Україні і ефективно свинарство. URL: <http://agroua.net/animals/catalog/ag-4/a-0/info/aig-71/> (дата звернення: 05.04.2024).
9. Пасічник О. І. Виробництво сої та соєвої олії в Україні. *Вісник студентського наукового товариства «Ватра»: зб. наукових праць IX*

Всеукраїнської студентської наук.-практ. конф. (Київ, 26 жовтня 2020 р.). Київ: НУБіП України 2020. Вип. 94. С. 173–178.

10. Переробка сої стає все більш привабливою. URL: <https://agroportal.ua/news/rastenievodstvo/dumka-pererobka-soji-staye-vse-bilsh-privablivoyu> (дата звернення: 05.04.2024)

11. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 26.10.2023. № 3221-IX. *Відомості Верховної Ради*. 1998. № 19. Ст. 98.

12. Про безпечність та гігієну кормів: Закон України від 26.10.2023. № 2264-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 10. Ст.53.

13. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 27.04.2024. № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 23. Ст.158.

14. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2024 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. № 1402. *Офіційний вісник України*. 2024. № 10. Ст.65.

15. Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2023 р. № 1132. *Офіційний вісник України*. 2023. № 9. Ст.54.

16. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 01.01.2024. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради*. 2003. № 31-32. Ст.263.

17. Про стандартизацію: Закон України від 09.06.2022. № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 31.Ст.1058.

18. Про метрологію та метрологічну діяльність: Закон України від 01.01.2022. № 1314-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 30. Ст.1008.

19. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991. № 1024-XII. *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 30. Ст.379.

20. ДСТУ 4964:2008. Національний стандарт України. Соя. Технічні умови. [Чинний від 2010-07-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2010. 134 с.

21. Soy Food Products Market: Trends and Global Forecasts 2015-2020. URL: <http://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/soybean-food-products-market-706.html> (дата звернення: 25.04.2024)

22. Аналіз ринку сої та продуктів переробки. 2023 рік. URL: <https://proconsulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-soi-i-produktov-pererabotki-2023-god> (дата звернення: 05.05.2024)

23. Матвеев М. О. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни: веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/silске-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny> (дата звернення: 10.04.2024)

24. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2024)

25. Красій М. А., Міщенко І. А. Ринок сої стан та перспективи. Сучасний менеджмент: виклики та можливості. *Матеріали II Міжнародної наук.-практ. онлайн-конф. студентів, аспірантів і молодих вчених* (Київ, 27 квітня 2021 р.). Київ: НУБіП України. 2021. С. 78–81.

26. Жуйков О. Г., Іванів М.О., Марченко Т. Ю., Возняк В. В. Сучасне виробництво сої як елемент розв'язання проблеми харчового білка: світові тренди та вітчизняні реалії. *Таврійський науковий вісник*. 2023. Вип. 116. Ч. 1. С. 54–63.

27. Агробіологічні основи вирощування сої та шляхи максимальної реалізації її продуктивності : монографія. / Заболотний Г. М. та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2023. 275 с.

28. Площі під соєю за 20 років зросли у 20 разів. URL: <https://superagronom.com/news/13898-ploschid-soyeyu-za-20-rokiv-zrosli-u-20-raziv-serednya-vrojajnist--u-25-razu-dani-infografiki> (дата звернення: 05.04.2024)

29. Маслак О. О. Прогноз ринку найбільш рентабельних культур нового сезону. *Агробізнес сьогодні*. 2022. № 7. С. 10–12.
30. Ринок соєвих бобів в Україні у 2023/24 МР: рекорди, тенденції та очікування: веб-сайт. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/> (дата звернення: 05.04.2024)
31. Визначено місце України серед ТОП-10 країн-виробників сої в світі 2020: веб-сайт. URL: <https://superagronom.com/news/10640-viznacheno-mistse-ukrayini-sered-top-10-krayin-virobnikiv-soyi-v-sviti> (дата звернення: 15.04.2024)
32. Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків: веб-сайт. URL: <https://dzi.gov.ua/> (дата звернення: 15.04.2024)
33. Розблокування україно-польського кордону пришвидшить торгівлю продуктами переробки сої — аналітики: веб-сайт. URL: <https://elevatorist.com/novosti/18414-rozblokuvannya-ukrayino-polskogo-kordonu-prishvidshit-tempi-torgivli-produktami-pererobki-soyi--analitiki?amp=1> (дата звернення: 10.05.2024)
34. Маслак О. В. Стабільний ринок сої. *Агробізнес сьогодні*. 2014. № 10 (257). С. 12–13.
35. Бабич А. Н. Невикористаний потенціал сої. *The Ukrainian farmer*. 2014. № 12. URL: http://proseed.com.ua/blog_post2.html (дата звернення: 25.04.2024)
36. Врожай онлайн 2021: веб-сайт. URL: <https://latifundist.com/urozhaj-online-2021> (дата звернення: 26.04.2024)
37. Репілевський Е. В. Економічна ефективність виробництва сої в ринкових умовах господарювання. *Полтавська державна аграрна академія*. Вип. 2. Т. 2. 2019. С. 215–220.
38. Беляєв О. В. Прогноз кон'юнктури ринку сої та продуктів її переробки в Україні. *Наукові праці Кіровоградського нац. техн. ун-ту*. Кіровоград: КНТУ. Вип. 8. 2021. С. 340–346.

39. Аукціон з продажу майна Prozorro Продажі: веб-сайт. URL: <https://auction.etender.ua/tenderDetails/b3e49d931cb54358ad89a8fd4c484898> (дата звернення: 05.04.2024)

40. Проектний аналіз: навч. посіб. / за ред. проф. Карпова В. А. Київ: Видавничий дім «Кондор». 2019. 320 с.